Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, [БУРЯ]АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ...-hээ гарана | № 216 (16739) | 1984 оной сентябриин 19, среда | Сэн 3 мүнгэн.

Нүхэр Виктор Васильевич ГРИШИНДЭ

Танине, Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагшые түрэhөөр 70 наhанайтнай ойгоор КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуунаар амаршална.

Хүндэтэ Виктор Васильевич, манай парти болон совет арадай аша туhада олон удаан жэлнүүдтэ ажаhуухыетнай, элүүр энхэ ябахыетнай, аша үрэ ехэтэйгээр ажаллахыетнай Танда бүхы зүрхэ сэдьхэлhээ хүсэнэбди.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ | СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ | СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

СОЦИАЛИС АЖАЛАЙ ГЕРОЙ НҮХЭР В. В. ГРИШИНИИЕ ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР, «ХАДУУР БА БАЛТА» ГЭЖЭ ХОЁРДОХИ АЛТАН МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ

Коммунис парти болон Совет гүрэнэй үмэнэ ехэ габьяатай байhанайнь түлөө, түрэhөөр 70 наhатай болоhонтойнь дашарамдуулан, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй Московско городской комитедэй нэгэдэхи секретарь Социалис Ажалай Герой нүхэр **Гришин** Виктор Васильевичые **Ленинэй** орденоор, **«Хадуур ба Балта»** гэжэ **хоёрдохи алтан медаляар** шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ЧЕРНЕНКО.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1984 оной сентябриин 17.

...ГАСА ХУРЯАЛГАЯА ЖЭГДЭЭР, ЭРШЭТЭЙГЭЭР ЯБУУЛАЯ!

...ЭБӨӨ ДҮҮРГЭЭ

...оной «Октябрь-...до коммунист ... Банзаракцаевай ...доро АВМ-1,5, ...ээрэлгэнүүд саг ...йнаар заhабари-...ухеэрэлгэнүүдые ...ргэжэлтэд hур-...

...АВМ-1,5 агрегата... машинистээр ... гэшүүн Рашид ...ёрдохи агрегад... механизатор Фе...вич Ганжуров ...шлогдоо бэлэй. ...июлиин 20-hоо ...а хүдэлгэгдэжэ ... дүүргэжэ шадаба. Хамта дээрэ 500 тонно витаминтай ногооной гурил бэлэдхэгдээ. Энэ хэрэгтэ агрегадай хүдэлмэрилэгшэд Михаил Ковалев, Зоригто Ринчинов, Бато Лубсанов, Виталий Норбоев, Евгения Мубаракшина, Владимир Мункуев, Сергей Жимбеев, бусад хубитаяа оруулаа. АВМ-дэ асарагдаха ногоое КСК-100 түхэлэй машинаар Владимир Жиликов сабшажа, жолоошод коммунист Дмитрий Перевалов, комсомолец Сергей Зарубин, Петр Цыбенов гэгшэд таhалдуулангүй зөөгөө. Асарагдаhан ногоое механизатор Виктор Ковалев жэжэ болгон хэршэхэдээ, үндэр бүтээсэтэйгээр ажалладаг байгаа.

... дирекци, парт...юзай, комсомо...үүд витаминтай ...л бэлэдхэгшэдые ...лон материальна ...ашуулха таарам...уудые баталаа. ... үдэрhөө үндэр ...р хүдэлжэ эхил...лективүүд түсэб... амжалтатайгаар Районойнгоо витаминтай ногооной гурил бэлэдхэдэг агрегадуудай коллективүүд соо түрүү зэргэдэ ябалсаhан совхозой звеногойхид энэ үнэтэй сэнтэй тэжээл бэлэдхэлгээ үргэлжэлүүлhээр.

С. РИНЧИНОВ.

...МСОМОЛШУУД ...РҮҮ ЯБАhААР

...ундаа хура бо...орожо, үбhэ тэ...элгэдэ нилээд...аруулаа,— гэжэ ...ой «Коммунизм» ...арhан гэжэ ню...эдэй звеное уда...ан залуу комсо... Геннадий Бад...hэн. Эндэхи үб...даа комсомолой ... Тэдэнэрэй дунда ...ин албанhаа hа...hан Матвей Бал...у хүбүүд Борис, ...овууд бии. ...э сабшалангай ... hайн. Мүнөө ...ай сабшагдаал, ...гдажа сомогдон ... үдэрнүүдтэ дү... гэжэ зуhаланда ...айгаа хонишод ...анова, Х. Ш. Бад...д үхибүүдтэеэ ерэ...а сомолгодо хам-

Харhанай үбhэшэдhөө холо бэшэхэнэ Шамхаг гэжэ hууринда колхозой үнинэй механизатор, дайнай ба ажалай ветеран Вуда Жанчипович Унжуевай звено хүдэлдэг.

— Эндэhээ 150 шахуу центнер үбhэ абахаар хараалнабди, — гээд нүхэр Унжуев хөөрөө hэн.— Үшөө Тообогор гэжэ сабшаландаа орохобди. Тэндэ удаан болохогүйбди, сабшаха, тармахань ехэшье бэшэ юм.

Энэ звенодо баhал залуу хүбүүд Баатар Унжуев, Олег Цыбденов, Бата Мункoнов, мүн Орлигhоо ерэhэн Дарма Таржитович Татархеев гэгшэд урма зоригтойгоор хүдэлнэд.

Харhан, Шамхагай үбhэшэд тэжээл бэлэдхэлгээ түгэсхэжэ байна.

Вл. ГАЛСАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ОГОРОДШОД УРМАТАЙ

Улаан-Үдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо овощой элдэб зүйлэй ургамалнуудые ехээр таридаг болонхой. Эндэ хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг 3 звено бүридүүлэгдэнхэй юм. Энэ жэлдэ 53 гектар талмайда овощ hуулгагдаа. Тэдэнэй 39 гектарынь капуста, 6-ниинь свекло, 5-ниинь морхооб, 2-ынь—помидор, үшөө укроп таригдаа. Гадна 7500 дүрбэлжэн метр талмайе теплицэнүүд эзэлдэг.

Овощ ургуулагшадай нэгэдэхи звеное Прасковья Филипповна Рымарева хүтэлбэрилнэ. Арбан нэгэн хүнhөө бүридэhэн звеногойхид 19 гектарта капуста, нэгэ гектарта помидор ургуулдаг юм.

Арбан дүрбэн гэшүүнтэй хоёрдохи звеное Ирина Савиновна Ковалева даажа абанхай. Тэдэнэр 20 гектар капуста, 5 гектар морхооб, укроп харууhалдаг.

Теплицэдэ хүдэлдэг звеное дүршэлтэй огородшон Евдокия Харитоновна Сазонова хүтэлбэрилдэг. Эндэ 15 хүн хүдэлнэ. Звеногой гэшүүн бүхэндэ теплицэ даалгагдажа үгтэнхэй.

Овощ ургуулха агротехникые наринаар сахижа, энэ жэлдэ бараг hайн ургаса огородшод ургуулжа шадаа. Эндэ хүсэл зориг ехэтэйгээр ажаллаhан Ефросинья Фокеевна Травкина, Наталья Сысоевна Минаева, Ирина Потаповна Сазонова, Дарья Антоновна Федорова, Прасковья Ефантьевна Кушнарева гэгшэдэй үүргэ ехэ. Мүн 14 жэлэй туршада огородшоноор ажаллажа ябаhан Домна Тихоновна Яковлева өөрынгөө хубитые яhала оруулhан байха.

Колхозой огородшод гүрэндөө 8740 центнер капуста, 850 центнер үгэрсэ, бусад огородой эдеэнэй ургаса тушааха түсэбтэй юм. Овощ ургуулагшадай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Тэдэнние моральна болон материальна талаар урмашуулхын тула мүрысөөнэй гуримуудые колхозой правлени, партийна, профсоюзай, комсомолой комитедүүд батала абанхай.

Огородшод түсэбтэ даабаряа нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхын тула бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллана. hайн шанартай овощ гүрэндэ худалдагдажа эхилэнхэй.

Манай корр.

СИЛОСТЭ ХАРТААБХА ХЭРЭГЛЭНЭ

Шитханай совхозой хартаабхашан Виктор Николаевич Орловой хүтэлбэрилдэг звено мүнөө ургасаяа түлэг хуряажа байна.

—Хартаабхынгаа ургасые холимол силостэ хэрэглэнэбди. Энэ жэлдэ ургаса hайн. Ћая болотор гурбан комбайнаар хартаабха хуряагаабди. Үсэгэлдэр Павел Резниковэй комбайн хүдэлгэгдэжэ эхилээ. Совхоздомнай хартаабха хуряадаг үшөө дүрбэн комбайн бии.

Энэ нүхэрнай хартаабхашанаар хорёод жэлэй туршада ажаллажа байнхай. Тэрэнэй звенодо 200 гектар поли даалгагданхай. Энэ багахан коллективтэ трактористнууд П. В. Орлов, Н. И. Богатых, К. С. Гусев, А. А. Боков гэгшэд ажаллана. Тэдэнэй оролдоhоной ашаар мүнөө жэлдэ хартаабхын ургаса гээлтэ хоролтогүй хуряагдажа байна.

Мүнөө эндэ 30 гектарта хартаабха хуряагдажа, 3 мянган гаран центнер хартаабха силос болгогдон дарагдаа.

Г. РИНЧИНО.
Баргажан.

АЖАЛЫНЬ БҮТЭЭСЭТЭЙ

Энэ удаа Могсохоной совхозой ороohо таряанай тоог дээрэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, витаминтай ногооной гурил буйлуулан гаргадаг АВМ-1,5 түхэлэй оньhон түхеэрэлгэ бүн сагаан утаа шанха оодэнь бааюулан, хүдэлгэгдэжэ байгаа hэн.

Витаминтай ногооной гурил гаргадаг агрегадые даагшаар коммунист Ринчин-Бал Дарижапович Дашиев хүдэлнэ. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг коллектив 13 хүнhөө бүридэнхэй. Ћүүлэй хэдэн жэлэй туршада тэдэнэр үндэр бүтээсэтэ ажалаараа ходо шалгарна. Ажалдаа амжалта туйлаhанайнгаа түлөө партиин райкомой, арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой зүгhөө нэгэнтэ бэшэ магтаал шагналда хүртэhэн байха юм.

— Эдэ нүхэднай түсэбэй ёhоор 250 тонно витаминтай ногооной гурил гаргаха даабаритай юм,—гэжэ совхозой директор Александр Бугатович Бугатов хөөрэнэ.— Мүнөө тэрэнээ 50 тонноор үлүүлээд ябажа байна. Үшөө 100 тонно энэ сэнтэй тэжээл буйлуулагдаха юм.

— Оньhон техникэмнай hайн, механизаторнууднай үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллана,— гэжэ агрегадай халаанай машинист Тумэн Содномов директорэй хөөрөөе үргэлжэлүүлнэ.

Эндэ бэрхээр хүдэлдэг механизаторнууд олон. Тэдэнэй тоодо Дондок Жамбалов, Николай Дурнков, коммунист Намжил Цыренжапов болон бусад оролсоно.

АВМ-ые ногоон набша намаагаар таhалгаряагүй хангаха хүдэлмэри КСК-100 түхэлэй оньhон түхеэрэлгын машинист Цыдып-Доржо Цыденов эрхилнэ. Сабшагдаhан ногооень механизаторнууд Д. Жамбалов, Н. Дурнков гэгшэд зөөжэ асарна.

Коммунист Р-Б. Д. Дашиевай хүтэлбэрилдэг коллектив үдэр бүхэндэ амжалтануудаа улам арьбадхан, нийтынгээ адууhа малда элбэг тэжээл бэлэдхэхын түлөө тэмсэнэ.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ДҮНГҮҮД ГАРГАГДАА

«Гигант» колхоздо үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын дүнгүүд hаяхан гаргагдаба. Үбhэ хуряалгын үедэ звенонуудай хоорондо социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрhэн байна. Мүрысөөнэй дүнгүүдые саг болзортонь гаргаха, олондо соносхохо талаар колхозой партком болон комсомолой, профсоюзай организацинууд нилээд оролдолго гаргаа. Декада бүриин дүнгүүдэй ёhоор дамжуулгын улаан вымпел, мүнгэн шантайгаар барюулагдажа, ажахын түб буусада ажалай ба алдар солын туг үргэгдэдэг байгаа.

Оньhожоруулагдамал звенонуудай дундаhаа А. И. Жерловэй хүтэлбэрилдэг звено эрхимлэжэ гараба. Тэдэнэр 2050 центнер үбhэ hурилөө. Гектар талмай бүриhөө дунда зэргээр 20 центнер үбhэн абтаа. Ф. В. Лесновой үбhэ хуряагшадай звено хоёрдохи hуурида гараа.

Гар хажууршадай звенонууд соohоо Г. Л. Жерловэй, О. И. Бурлаковой, И. Л. Чмелевой, Н. Н. Базыкинай звенонууд hайнаар хүдэлөө. Үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ түрүү hуури эзэлhэн звенонууд урмашуулагдаба.

«Гигант» колхозой үбhэшэд байгша ондо үбhэ нөөсэлхэ түсэбөө дүүргэбэ гээд онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

С. ГУРОВ,
манай штатнабэшэ корр.
Загарай.

Хүдөө ажахын хүгжэлтэ

...БЭЛЭДХЭЛГЭЕЭ ТҮРГЭДХЭХЭ

...эхин—сентябрь hа...жа, республикымнай ...вхозуудта тэжээл ...үдэлмэри шиидхэ...оробо. Зарим тү...үүд үбhэ хуряал...үргээд, наратай ду...үдэрнүүдтэ зелён...жа hурилхэhөө гад...ургамалнуудые тү... хуряанад. Буряа...Р-эй Статистическэ ...н суглуулhан тоо, ...дые согсолон зэргэ...еспубликымнай раи...дөө 376920 гекта...лан, мүн таримал ...дые сабшаа юм. Энэ ...о кукурузын 84 про...рагдаа.

... долоон хоногой ...5545 тонно үбhэн hү... байна. Энэ үе соо ... сенаж, 86158 тонно ...агдажа, 921 тонно ...урил, гранул бэлэд...байна.

...» адууhа малда ...охоор үбhэ тэжээл ... абахаар бүхы ажа...айгээр ябуулhан За... Хяагтын, Хойто-Бай...аан-Үдын, Сэлэнгын ...ай ажахынууд бүхы ...йнгаа ногоо сабша...hан байна. Тиин гэ... бороодо hаатажа, ... сабшалангаа уhанай ...уулhан Баргажанай, ... Яруунын, Түнхэнэй ...ай ажахынуудта орой...—64 процент сабша...уряагдаад байна. Үн...олоон хоногой турша...скын, Хойто-Байгалай ... үбhэ бэлэдхэхэ тү... дүүргээ. Мүн Улаан...ной ажахынууд даа... процентдэ хүргэнхэй. ...ай ногоо сүм хуряа... хүдэлмэрээ эртээн...йгээр ябуулжа, тү... аргануудые хэрэглэ...Байкалиин Бэшүүрэй ... Мухар-Шэбэрэй, Түн...йонуудта ехэ тэжээл ...нхэй. Тиин гэhээ Зэ...риин Ахын, Яруунын, ... районууд түсэбөө ...халдлаа юм.

... даража абаха түсэб олохон районуудта дүүргэгдээ. Жэшээлбэл, Зэдын, Загарайн, Кабанскын, Хурамхаанай, Хяагтын, Хориин районуудай ажахынууд ногооной эгээл шэмэ шанартай байхадань, сенаж дараха хүдэлмэрээ үргэнөөр ябуулжа, тэжээл ехээр бэлэдхээ. Тиин гэhээ Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалиин районууд сенаж даралгада анхаралаа хандуулангүй, hайн хаhа болзорыень алдаа гэхэ гү, али түсэбөө оройдоол 16—17 процент дүүргэнхэй.

Силос дараха түсэб Хурамхаанай, Прибайкалиин, Хойто-Байгалай районуудта урагшатайгаар дүүргэгдээ. Тиихэдэ Баргажанай, Түнхэнэй, Кабанскын, Захааминай районуудта силос дараха хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулагдана. Таримал ургамалнуудай хагдархаhаа урид шэмэтэй тэжээл ехээр бэлэдхэжэ абахые яарадаггүй Яруунын, Загарайн, Сэлэнгын районууд силос дараха түсэбөө 22—23 процентдэ хүргэнхэй.

Ногооной гурил, брикет, гранул гаргаха хүдэлмэри мүнөө түлэг дундаа үргэлжэлhөөр. Олохон ажахынуудта АВМ түхэлэй агрегадуудынь хоёр халаанда hаадгүй хүдэлгэгдэжэ, ногооной гурилда донник, hүүлшэг тээ таригдаhан зеленко хэрэглэгдэнэ. hүүлэй дүнгөөр Түнхэнэй, Хориин, Хурамхаанай районууд ногооной гурил гаргаха түсэбөө дүүргэнхэй. Бусад районуудай ажахынууд энэ хүдэлмэрээ үргэнөөр ябуулна.

Эдэ үдэрнүүдтэ хаа хаанагүй таряа хуряаха, хартаабха малтаха хүдэлмэри жэгдэ эхилбэ. Тиихэдэ үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ ажал үргэлжэлhөөр. Харюусалгата хаhын зэргэшээд байхада, машина, техникэшье дуталдана. Илангаяа поли дээрэхи hолоомо суглуулжа, намарай паар агротехническэ эгээл hайн болзорто хахалагдаха аад, зарим ажахынуудта унжагайрна. Үбhэ тэжээл бэлэдхэгшэд хүдэлмэрээ эдэ үдэрнүүдтэ эршэмтэйгээр ябуулжа дүүргэхэ **зэргэтэй.**

ХАРИЛСААМНАЙ БАТА БЭХИ

Республикымнай промышленна предприятинууд соohоо эрхимүүдэй тоодо ородог «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто «Электромашина» заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадай коллектив Буряадай АССР-тэ боложо байгаа Монголой Арадай Республикын үдэрнүүдтэ ерэhэн хүршэ оронойнгоо искусствын ажал ябуулагшадые уржадэр угтаба. Уулзалгын урдахана хүдэлмэришэд-сэрэгшэдтэ зорюулагдаhан хүшөөгэй дэргэдэ айлшаднай ёhолоод, заводой ажал хэрэгүүдээр hонирхон, цехүүдээр ябажа, үйлэдбэриин түрүүшүүлтэй танилсаа.

Заводой нэгэдэхи цех соо хүдэлмэришэд олоороо сугларанхай. Хэмэл ендэр дээрэ баглаа сэсэгүүд, микрофонууд табигданхай. «Совет-монгол арадуудай эбдэршэгүй хани барисаан мэндэхэ болтогой!» гэжэ ород, монгол хэлэнүүд дээрэ бэшэгдэhэн уряа лозунгнууд, совет, монгол тугууд харагдана.

МНР-эй искусствын зохёохы хүдэлмэрилэгшэдэй холбооной түрүүлэгшэ, МНР-эй арадай артистка Э. Оюун түрүүтэй Монгол оронэй искусствын ажал ябуулагшадые, тэдэниие үдэшэжэ ябаhан республикын соёлой министрэй орлогшо Ю. Ж. Батуевые партиин Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь В. Н. Башкеевые, хүдэлмэришэд халуун альга ташалгаар угтаба.

Совет-монгол хани барисаанай митингые тус заводой паркомой секретарь П. М. Кузьменко нээжэ, заводойнгоо директор В. А. Галинда үгэ үгэбэ.

—Нүхэдүүд! Хүндэтэ нүхэр Оюун! «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто заводой коллектив манда айлшалан бууhан таанараа халуунаар амаршалжа, ажабайдалдатнай, зохёохы ажалдатнай hайн hайханиие хүсэнэ. Манай завод Монгол оронтой үнинэй харилсаа холбоотой юм. Үшөө 1925 ондо Монгол ороной захилаар шэрэм тогоонуудые бүтээдэг байгаабди. 1929 онhоо хониной ноохо нягтаруулан багсалдаг прессүүдые, ашаа үргэдэг крануудые эльгээжэ эхилээбди. Улаан-Үдэтэймнай анда болоhон Дархан хотын барилгануудта хэрэгтэй материалнууд эльгээгдээ. Тиихэдэ Сэлэнгэ аймагта зуруулай фабрикые барилгада заводоймнай оруулhан хубита горитойхон байха. hүүлэй арбаад жэлэй туршада Монгол ороной хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд заводтомнай ерэжэ, бидэнэй дүй дүршэлтэй, үйлэдбэриин түрүү онол аргануудтай танилсажа, тэдэниие халан абадаг заншалтай hэн. Иимэ аха дүү ёhоной харилсаа холбоон коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэжэ байhан хоёр арадуудай хани барисаае, бата нэгэдэлые улам бэхижүүлэн хүгжөөнэ.

14 үндэhэ яhатанhаа заводоймнай коллектив бүридэнэ. Буряад, ород, украин, татар, еврей болон бусад яhатанай түлөөлэгшэд эбтэй зэтэй эбдэршэгүй нэгэ бүлэ болонхой. КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй түсэбые урагшатайгаар дүүргэжэ байнабди. Түсэбүүд, дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялганууд болзорhоо урид дүүргэгдэхээр хараалагдана. Мүнөөдэр манай айлшан болоhон Монгол ороной искусствын түлөөлэгшэдтэ hайн hайханиие хүсэнэбди. Совет-монгол арадуудай хани барисаан мандаха болтогой!—гэжэ В. А. Галина үгэеэ түгэсхэбэ.

Заводой 20-дохи цехэй харуулдагша, Октябриин революциин болон Ажалай Улаан Тугай орденуудта хүртэhэн М. Ф. Тимофеевтэ үгэ үгтэбэ.

— Заводой коллективэй зүгhөө хүндэтэ айлшадаа амаршалнаб. 1945 — 1950 онуудта сэрэгэй алба Монгол орондо хээ hэм. 1948 ондо маршал Чойбалсантай болоhон уулзалгые мартадаггүйб. Тиихэдэ хүндэлэлэй харуулда жагсанхай байгааб. Хожомынь «Совмонголметалл» гэжэ акционернэ нэгэдэлдэ 3 жэл тухай ажаллажа, монгол hайн нүхэдтэй болоо hэм. МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, партиин ЦК-гай секретарь, монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүүлэгшэ Д. Гомбожавай «Монгол-совет хани барисаан хэтэдээ мүнхэ» гэhэн статья hонирхон уншаа hэм. Монгол орондо совет арадай үзүүлжэ байhан туhаламжада манай завод өөрынгөө хубитые оруулна гэhэн мэдэрэлhээ омогорхон баясанаб. Аха дүү ороной хүдэлмэришэн ангида халуун мэндые хүргэнэбди, — гэжэ М. Ф. Тимофеев хэлэбэ.

Удаань арадай үргэн хэрэглэмжын эдүүдые гаргадаг цехэй начальнигай орлогшо Ц. Г. Чимитова үгэ абаба.

—Заводто хүдэлдэг эхэнэрнүүдэй зүгhөө айлшадаа тэрэ амаршалба. Үйлэдбэриин үндэр дүнгүүдые харуулхаhаа гадна заводто үнгэргэгдэдэг ниитын хэмжээ ябуулгануудта эхэнэрнүүд эдэбхитэйгээр хабаададаг. Ажалаараа алдар габьяа оложо, орден, медальнуудта хүртэhэн эхэнэрнүүд олон, мүн лэ горсоведэй, республикын Верховно Соведэй депутадууд бии. Манай орондо эхэнэрнүүдтэ онсо анхарал хандуулагдадаг. Парти, правительствамнай эхэ байлгые, эб найрамдалые хододоо сахин хамгаалдаг гээшэ. Мүнөө уласхоорондын байдал улам шахардуу болонхой гэжэ hайн ойлгонобди. Тиимэhээ хани барисаагаа, харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ тон шухала,— гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

— Орденто заводой коллективые амаршалжа, үшөө үндэр амжалта туйлахыетнай үреэхыем зүбшөөгыт, — гэжэ харюугай үгэ хэлэхэдээ, МНР-эй арадай артистка Э. Оюун тэмдэглэбэ. — Мүнөө танай завод соогуур ябажа, ажал хэрэгүүд болон түрүү хүдэлмэришэдтэйтнай урмашан танилсабабди. Хүдэлмэришэн хадаа зол жаргал, эб найрамдал, шэнэ hайхан байдалай илалтые зохёон байгуулдаг хүн гээшэ. Тиимэhээ совет хүдэлмэришэнэй баян дүй дүршэлые хэрэглэн, монгол хүдэлмэришэд бага бэшэ амжалта туйлана. Манай арадай туйлаhан илалтанууд совет арадhаа сэхэ hабагшатай. Иимэ hайхан арадтай нэгэ hанал эрмэлзэлтэй байхада, ажал хэрэгнай урагшатай hайн ябана. Совет хүн хадаа бэрхэшээлhээ сухарижа байхагүй, унаhан юумые бодхоохо, түрүүшын уряагаар туhалха эрмэлзэлтэй гэжэ мэдэдэгбди. Иимэ арадтай хүршэлэн hуужа, нэгэ зорилго бэелүүлжэ байhандаа омогорхолтойбди. hайнта даа! Бүхы юумэнэй түлөө үнэн зүрхэнэй баярые хүргэнэбди, — гээд Э. Оюун үгэеэ дүүргэбэ.

Баяр ёhололой оршон байдалда үнгэргэгдэhэн митинг дээрэ хэлэгдэhэн үгэнүүд альга ташалгаар угтагдаа.

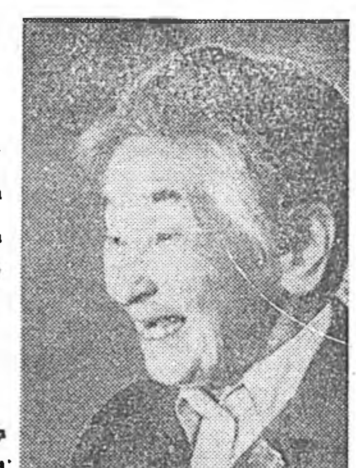
* * *

Монголой Арадай Республикын искусствын ажал ябуулагшадтай иимэ уулзалганууд Улаан-Үдын промышленна бусад предприятинуудта үнгэргэгдэhэн байна.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. М. Ф. Тимофеев, 2. Митингын үедэ. 3. Э. Оюун.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЭДЭЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

I. ҮРЭЖЭЛТЭ ГАЗАРНАЙ ҮРГЭХЭЛ ДАА

Ган гасуур тэдэ жэлнүүдтэ «Маяк» колхозой ойн захаар нэмжыһэн үрэжэлтэй поли сайһаар шарлажа, хүшэрхэн хаһа хүрэжэ ерэлэй. Правлениин түрүүлэгшэ Д. П. Болонев колхозойнгоо агрономтой, тракторно-тараан ажалай бригадын бригадиртай хирэ-хирэ болоод лэ, поли дээрэ ерэжэ, үлүү ехээр хатаһандаа, элһэндэл адли болошоһон шорой гарайнгаа альган соо абажа, шииг нойтыень тодорхойлхо хүсэлэнтэй нидхэржэ үзэгшэ һэн. Теэд нажарай наранай шанга элшэдэ шарууржа, мүн баруун урдаһаа үлеэһэн дулаахан һэбшээ һалхинда ходоро үлеэлгэһэн хахалагдаһан газарай хүрьһэндэ хаанаһаа шииг байхаб даа.

Хабартаа таригдаһан ургамалнуудай үндэһэшэжэ, газарай хүрьһэнһөө бултайгаад, түлэг ургаха үедэнь хүрөөд лэ хаташоо бшуу. Тобшолбол, ган гасуур тэдэ жэлнүүдтэ гансашье «Маяк» колхоз бэшэ, мүн районой бусад ажахынууд горитойхон бэрхэшээлдэ ороо һэн. Ниитынгээ адууһа мал гэмгүй һайнаар ондо оруулхын тула ондоо область, хизаарнуудай ажахынуудһаа тэжээл худалдажа абаад асардаг байгаа. «Алтанай» сэнтэй һолоомондонь ямар шэмэ шанар байхаб даа. Асари ехэ гаргашаньшье ашаа харюулдаггүй байгаа.

Нэгэтэ колхозой правлениин түрүүлэгшын һаалиин фермэдэ ерэхэдэ, ахамад зоотехник А. А. Денисова уулзаһаар:

— Денис Прокопьевич! һаалишадайнгаа нюдэндэ харагдаханьшье аягүй болошоо. Үнеэдэй һү шэмэ үдэрһөө үдэртэ доошолно. һаалишадай салин хүлһэншье хороно. Энэ асарһан һолоомыетнай эдэ һаалишад ууралдашье дэбтээнэ, шанана, хэршэнэ, теэд туһа үгыл даа. Таряа талханай зүйл ехэхэнээр нэмэлсээгүй һаа, шаргал һолоомодо хаанаһаа шэмэ шанар бии болохоб даа. Хэзээ өөрын тэжээлтэй болохобибди? Энээн тухай бодомжолжо, зохихо хэмжээ абахаар саг хүрэжэ ерээ даа, — гэжэ сэдьхэлээ зобонгёор хэлэхэдэнь, түрүүлэгшэ Денис Прокопьевич Болонев:

— Одоошье энэ жэлһээ хэмжээ абажа захалхамнай. Нэн түрүүлэн орооһото ургамалнуудайнгаа тарилгын бүридэлые үндэһөөрнь хубилгахамнай. Жэл бүхэндэ бүхы поли дээрэ шэниисэ таряад һүүхадаа һула һаланабди. Сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулагдаха. Байгша ондо минеральна үтэгжүүлгэ урдынхиһаа ехээр абаха болонобди. Тобшолбол, тэжээл үйлэдбэрилхэ тусгаар һалбари байгуулхамнай. Энэ жэлһээ урдымнай дутагдал дабтагдахаяа болихол байха, этигэгты, — гэжэ найдуулан хэлээ һэн.

Колхозой ахамад зоотехник Анна Алексеевнагай сэдьхэлээ зобохонь буруу бэшэ бэлэй. Гандуу тэдэ жэлнүүдтэ үнеэдэйнь һү шэмэ жэлдээ 200 килограммаар доошолжо, үнеэн бүриһөө 1830 килограммһаа ехэ һүн абтахаяа болёод байгаа. Энэнь районой дунда зэргын хэмжээнһээ үлүүшье һаа, мэргэжэлтэд ажахыдаа үүлтэртэ үнеэдэй фермэтэй байһандаа юм гү, һанаагаа амардаггүй һэн. Мэргэжэлтэдынь малдаа эрхим шанартай элдэб тэжээл ехээр бэлэдхэжэ абаха тухай үдэр бүхэндэ бодомжолдог бэлэй. Колхозойнгоо правлениин ээлжээтэ заседанида малай тэжээл ехээр үйлэдбэрилхэ тухай хэлсэхэдээ, нэн түрүүлэн газарайнгаа үрэжэл һайжаруулжа, түрүү онол арга, дүй дүршэл, эрдэмэй түйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ тухай дэлгэрэнгыгээр зүбшэһэн байха юм. Колхозой мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институтай бүлэг эрдэмтэдэй зохёоһон зональна гурим үргэнөөр хэрэглэхэ гэжэ шиидэһэн байгаа. Мүн сабшаландаа минеральна үтэгжүүлгэ ехээр хэрэглэжэ захалаа юм. Тодорхойлбол, тус ажахыда партиин шэнэ аграрна политикын эрилтэнүүд бодото дээрэ бэелүүлэгдэжэ эхилээ юм.

Бүхы һалбарияа жэгдэ хүгжөөхөөр хараалһан колхозой гэшүүд, мэргэжэлтэд ажалаа шэнээр, бүтээсэтэйгээр эмхидхэжэ ябуулаа юм. Илангаяа орооһо тараанай, тэжээлэй ургамалнуудай ургаса эрид дээшэлүүлхын тула эндэ горитойхон бэлэдхэл хэгдээ һэн. Механизатор, мэргэжэлтэн бүхэн бэлиг шадабаряа гаргажа ажалладаг болоо бэлэй.

Таряа үйлэдбэрилгые саашаданя эрид хүгжөөхэ гээшэ «Маяк» колхозой гол зорилго байһан, байгаашье юм. Орооһо тараан юунтэйшье сэгнэшэгүй шэмэ шанартай тэжээл болодог гээшэ. Теэд орооһото ургамалнуудай ургасые яагаад эрид дээшэлүүлхэ тухай, жэл бүри тогтууритай баян ургаса хуряажа абаха тухай нилээд бодомжолһон байха. Удаань ганса шэниисэ тариха гэһэн эрилтэһээ арсажа, ган гасуур жэлдэшье бараг ургаса үгэдэг орооһото бусад ургамалнууд үргэнөөр таригдадаг болоо юм. Тобшолбол, колхоз, совхозууд нютагайнгаа байгаалиин эрхэ байдалда таараалдуулан, тарилгаяа үнгэргэдэг болоһон байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ түрүү агротехникэ нэбтэрүүлжэ, севооборот хэрэглэһэнэй, мүн минеральна болон органическа үтэгжүүлгэ ехээр гаргаһанай ашаар дурсагдагша ажахы орооһото ургамалнуудайнгаа ургасые гектарай 3—4 центнерээр дээшэлүүлжэ шадаа.

— Манай ажахы гансашье түрүү онол арга үргэнөөр хэрэглэнэ бэшэ, мүн нютагайнгаа эрхэ байдалда таараһан, баян ургаса үгэдэг эрхим сортын үрэһөөр тарилга хэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ диилэнхидээ «бурятская-34», «бурятская-79» сортын шэниисэ таринабди. Энэ сортын шэниисэһээ ямаршье жэлдэ һайн ургаса абтана, — гэжэ агроном Леонид Лаптев хэлээ һэн.

1983 ондо түрүү ажахы гектар бүриһөө 14,4 центнер ороoһо хуряагаа бэлэй. Тиихэдэ колхозой хоёрдохи отделениин механизаторнууд гектар бүриһөө 15 центнер ургаса хуряагаа һэн. Мүнөө «Маяк» колхозой мэргэжэлтэд арбан нэгэдэхи табан жэлэй эсэстэ гектарай 17—19 центнер таряа хуряажа абахаар хараалнад. Мүнөө эндэ бэлэдхэлэй горитойхон хүдэлмэри ябуулагдана. Үрэжэлөөр һайн полидо хүсэд хүрэхөөр минеральна үтэгжүүлгэ нэмэжэ оруулагдана. Колхозой правлени юрэнхы дээрэ газараа һайнаар элдүүрилхэ, мүн таряа үйлэдбэрилгэеэ эрид дээшэлүүлхэ талаар эмхидхэлэй-техническэ болон агрономическа хэмжээнүүдые харааланхай юм.

Мүнөө дурсагдагша ажахыда бүхы тарилгын 20 гаран процентыень тэжээлэй ургамалнууд эзэлэнхэй. Жэл бүри малай тэжээлдэ орохо тараан ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг болоо. Жэшээлбэл, 1983 ондо ниитынгээ малай условно толгой бүхэндэ 26 центнер тэжээлэй единицын хэмжээнэй тэжээл бэлэдхээ һэн. Ажахын мэргэжэлтэд тэжээлэйнгээ шанарые тодорхойлходоо, эрхим сэгнэлтэ үгөө бэлэй. Нёдондо адууһа малынь силосээр 135 процент, үбһөөр болон таряа талханай зүйлөөр 80 процент хангагданхай байгаа юм. Ушарынь гэхэдэ, колхозой мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд сабшалангай ургасые эрид дээшэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулдаг болонхой. Энэ талаар нилээд дүршэлтэй болоһон байха. Жэшээлбэл, зарим жэлнүүдтэ эндэхи сабшалангай гектар бүриһөө 25 центнер үбһэн абтадаг юм. Түрүү зэргэдэ ябадаг Константин Ивановой хүтэлбэридэг звеногой гэшүүд гектарай 30—40 центнер хүрэтэр үбһэ хуряадаг байха юм. Хэрбээ сабшалангайнгаа үрэжэлые һайжаруулбал, ургасыень эрид дээшэлүүлхэ аргатай байһанаа ойлгоо бшуу. Мүнөө колхоздо зуу гаран гектар сабшаланда культуртехническэ хүдэлмэри ябуулагданхай, уһалагдадаг газартань минеральна үтэгжүүлгэ хүсэд хүрэхөөр оруулагдана. Хабартаа луговодуудынь газараа гансашье бүлүүр станцяар бэшэ, мүн үрэмдэмэл худагай уһаар ундалуулна.

Колхоздо луговодуудайнь бүхы бригаданууд ажалаа хамтын подрядай гуримаар эмхидхэнхэй. Тиимэһээ эсэсэй дүнгөөр түлбэреэ абадаг байха юм. Сабшалан даажа абаһан луговодуудынь энэ табан жэлэй эсэстэ гектар бүриһөө дунда зэргээр 30—35 центнер үбһэ хуряажа абахаар зорилго хараална.

Һүүлэй жэлнүүдтэ колхозой мэргэжэлтэд тэжээлэй шанарта онсо анхарал хандуулна. Белогоор элбэг тэжээл ехээр бэлэдхэхын тула рапс, донник, тоһолиг редькэ ехээр таридаг болонхой. Дурсагдагша ажахыда холимог силос дараха тусхай траншей баригданхай юм. Тиимэһээ гахайнуудтаа эдюулхээр 1000 тонно шэмэ шанартай тэжээл бэлэдхэжэ абаха аргатай болонхой. Эндэ жэл бүхэндэ АВМ түхэлэй хоёр агрегат һаадгүй хүдэлгэгдэдэг. Агрегадуудынь ногооной витаминтай гурилһаа гадна брикет гаргадаг байха юм.

«Маяк» колхоз үнинһөө хаотаабха ехээр таридаг гээшэ. Жэл бүхэндэ тогтууритай баян ургаса хуряажа абана. Хартаабхаяа үрэжэлтэй, уһалагдадаг газарта таридаг заншалтай. Хартаабхашанаар дүршэлтэй, шадабари мэргэжэлтэй механизаторнууд ажаллана. Тиимэһээ жэл бүхэндэ 35 мянга гаран центнер хартаабха малтажа абана.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Ажалай Улаан Тугай болон «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудаар шагнагдаһан Федот Моисеевич Малютинай хүтэлбэридэг звено хартаабхын баян ургаса хуряадагаараа суурхадаг болонхой. Түрүү хартаабхашанай даажа абаһан поли хэзээдэшье буртаг но[...] данхай байдаггүй[...] дүүрилэгдэһэн, үтэгжүүлэгдэһэн[...] мартаа ургасаяа[...] тайгаар, гээлтэ[...] хуряажа абана. Т[...] дот Малютинай[...] та орходоо даажа[...] тациһаа 1,5—2 [...] гаса хуряана.

Тус колхоздо [...] риха полинь жэл[...] гэгдэдэг гэхэ гү, [...] литой севооборо[...] нэ. Тиимэһээ [...] ямар полидо ор[...] неральна үтэгжү[...] байһанаа һайн м[...] хой. Хартаабхаш[...] гөөр түлбэреэ аб[...] ажаллана. Һүүлэ[...] эсэсэйнгээ дүнг[...] болоо.

Ажахыда үрэһ[...] ха хадагалха һай[...] нээр баригданхай[...] дэ хүсэд хүрэхөө[...] хартаабха илгажа[...]

Дурсагдагша а[...] ургуулха шэнэ һ[...] хүгжөөгдэнэ. Эн[...] парнигуудһаа га[...] шодой ажал он[...] данхай. Колхозо[...] гуулагшад хорин [...] рилгаһаа жэл бү[...] ган центнер ово[...] абана. Тиихэдэ су[...] шон Алина Дмит[...] лова гектарай 400[...] хуряажа тушаадаг[...] Энэ нүхэрэймнай[...] дэг звено гансаш[...] соогоо бэшэ, [...] огородшодой д[...] һэн социагис мүр[...] бол эрхимлэдэг [...]

М[...]

Улаан-Үдын рай[...]

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

УЛАНАЙ ХОНИШОН

...Һүниндөө орожо хоноһон бороогой һүүлээр агаар хэды арюухан гээшэб. Иимэ сэлмэг һонорхон үглөөгүүр Баргажан голой хойто бэеын бургааһа шугы сооһоо түрүүшын һүрэг хонид хүшууран гаража ерэбэ. Энэ һүрэгэй саана дүшэ гарамгай, шүрбэһэлиг шамбай бэетэй, хара хүрин шарайтай хүн харагдаадхиба. Энэмнай нютаг нугадаа суутай, Баргажанай районой түрүү хонишодой нэгэн Гомбо Ринчино гээшэ. Тэрэ эмээл дээрээ хэсыдлдин. һуугаад, саашаа тараалан тээшэ хүшуурһан хонидоо тогтоохоёо, мориёо хатаруулан ябашаба.

Энэ хүндэ хамһалсаха һанаатай машинаһаа һүрэн бууһаар, саашалжа ябаһан отарын хойноһоо гүйбэб. Энэ сүлөөгүй сагта хүниие али болохо асуудалаар һамааруулханшье аягүй шэнги, хонидой саада хажуудань гараад, тогтоолсохые оролдоноб. Тараанай үнэр абаһан хонидой һөөргөө тэхэрихэшье дурагүйнь хабатай.

— Хонидые тараанда халта оруулбал, һалааш даа. «Һураһан юумые һураар татуулхагүйш» гэдэгтэл, эдэшни хододоо тиишээ зүдхэхэ юм,— гэжэд, тэрэ хүмни арай болохогүй үгэ хэлэжэрхибэ гээшэ аабзаб гэһэн мэтээр хоолойгоо заһаад:— Хилисэгты, хонидоо хододоо тараанда оруулдаг хүн шэнгээр хэлэжэрхибэб,— гэбэ.— Тиимэ юумэн байхагүй. Хэды сүлөөгүй байгаашье һаа, хонидоо дахажал ябадаг зомди.

— Үгы даа. Тиигэжэшье һанаһан хүн үгы. Яагаад та мүнөөдэр хонидоо адуулжа ябанат? Тантай уулзажа хөөрэлдэхэ хүсэлэнтэй һэмди,— гэбэб.

— Һүниндөө ехэл аадар орожо, хуряаха үбһыемнай хуу норгожорхёо. Тиимэһээ үдэ болотор үхибүүдээ амаруулжа ябанаб,— гэжэ тэрэмни тоб байса харюусаба.

— Хонишоноор үнинэй хүдэлнэ гүт?

— Һаянай юм ааб даа. Үдэр, хоногоорнь тоолохо болоо һаа, долоон-наймаан жэл үнгэрөө ёһотой. Иигэжэл үдэр бүхэндэ үглөөнэй улаан нара, эртын жэргэмэлэй түрүүшын дууе бэлшээри дээрэ угтадагбди,—гэжэ ахалагша хонишон досоогоо һанажа ябаһан һанал бодолтоёо хубаалдаба.

Гүлмэр залуу наһандаа ажалай, ажабайдалай дардам харгыда гараха гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ ааб даа. Нютагайнгаа дунда һургуулиин 6 классһаа болижо, түрэл ажахыдаа элдэбын ажалда хүдэлжэ эхилһэн намтартай. Юуб гэхэдэ, эсэгэнь хүндэ үбшэндэ дайрагдажа, залуугаар гээгдэһэн байгаа. Бүлэ соо 5 үхибүүдэй эгээл ехэнь Гомбо байһан хадаа эжыдээ хамһалсаха, дүүнэрээ харалсаха уялгатай байгаа бшуу. Иигэжэ тэрэ эдир наһандаа «хара ажалай» халуун, хүйтэниие долёогоо, хүндэ, хүнгыень мэдэрээ. Гомбо Ринчино үрэжэлтэ баян Улюкчихаан нютагта түрэһэн намтартай. Хара багаһаа хойшо хонин ажахые һайн мэдэхэ болоо. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй гэртэхиниинь бүхы наһаараа шахуу түрэл нютагтаа хонин һүрэг эрхилһэн байна.

Уланда хоёр жэлэй туршада элдэбын ажалда хүдэлжэ ябатараа, Баргажанай СПТУ-да трактористын мэргэжэл шудалхаяа ороо һэн. Иигэжэ залуу хүбүүн трактор, комбайн жолоодохо үнэмшэлгэтэй болоходоо, тэрэ үедэ ятараа баярлаа гээшэ һэм. Хүдөөдэ үндыһэн хүбүүд, басагадай анханһаа таряашанай, малшанай мэргэжэл шэлэдэгынь эритэ. Эгээл тиимэ, урдахи харгынгаа шэглэлые уридшалан ухаан бодолдоо тодорхойлһон хүнүүдэй нэгэн Гомбо мүн.

— Трактор агтые жолоодохол байгааб. СПТУ-да һурахадамни, тэндэхи багшанар намайе заатагүй эрхим тракторист болохош, манайнгаа нэрые нэрлүүлхэл хүн гансал шимнайш гэжэ хэлэгшэ бэлэй. Үнэхөөрөөшье, тэрэ үедэ техникэ, машинада дуратай ябааб. Һүниндөө зүүдэ манахаш, үдэртөө трактор, комбайнһаа холодохогүйш. Бараг һайн һурахадам, сугтаа һурадаг нүхэдни атаархагша һэн,— гэжэ тэрэ мүнөө намда хөөрөө бэлэй.

1964 ондо ажахын түрүү механизатор һайн дураараа һү һаалиин фермын үнеэдые адуулдаг үхэршэн болобо гэһэн үгэ нютагаарнь тараа һэн. Гомбо эндэшье унтаха нойроо мартан ажаллаа. Тэрэ түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, ажалдаа хам оролсоод, эсэхэ сусахые мэдэнгүй, хододоо урагшаа тэгүүлэн ябаа. Ангама, ааяма халууншье болог, шуурга бордоһотой үдэршье байг— һаалиингаа үнеэдые һайн бэлшээридэ адуулхые оролдохо. Үхэршэнөөр ажаллахадаашье, хүнэй хойно ороогүй, колхозойнгоо түрүүшүүлэй зэргэдэ ябаа.

Эгээл энэ үедэ залуу хүбүүнэй зүрхые һаалишанаар хүдэлжэ ябаһан Наташа буляан абаа һэн. Эдэ хоёрой инаг дуранда фермынше, нютагайшье олохон хүнүүд атаархаһан байха. Гомбо Наташа хоёрой хурим түрэдэнь бүхы нютагайхидынь сугларжа найрлахадаа, үреэлэй үгэнүүдые хэлэһэн, саашадаа һайн байхыень, ажал хэрэгтээ амжалтатай ябахыень хүсэһэн байна.

Иигэжэ тэдэнэр гэр бүлэ болоходоо, түрэл ажахынгаа һубай малай гүүртэдэ гурбан жэлэй туршада хүдэлөө. Эндэ амжалтатай һайн ажаллажа байтарнь, түлгэ хонидой отара даажа абахыень дурадхаа һэн. Теэд эдэ хоёр удаан бодомжолоншьегүйгөөр зүбшөөлөө үгэһэн байна.

...Тэрэ гэһээр долоон жэл үнгэрэн ошоо. Эдэ жэлнүүдтэ элдэб бэрхэшээлнүүд тохёолдоо, тухашарха, зобохо, баясаха ушаршье али олон болоо. Хэды тиимэ байдалай тохёолдоошье һаань, эрэлхэг хатуу зоригтой хонишон уруу дуруу ябаагүй, энэ ажалһаа болихомни гэжэ огтошье үгэ алдаагүй, шэлэһэн мэргэжэлэйнгээ нюусые ойлгохые оролдоо. Тиигэ тиигэһээр залуу хонишон жэл ошохо тума дүршэлтэй болоо, бэрхэ мэргэжэлтэн болотороо ургаа. Энэ үнгэрһэн хугасаа соо ажалша бэрхэ бүлэ одоол оншотойхоноор ажаллажа шадаха байһанаа эли тодоор харуулаа.

Иигэжэ өөһэдыгөө оролдолгоор юумэндэ һураагүй һаа, яагаад иимэ түргэнөөр хонишодой ажалай «нюусатайнь» танилсаха байгааб даа. Тиигээдшье эсэгынь Гомбо хүбүүгээ эдир наһанһаань хойшо дахуулжа, мэргэжэлдээ, дүй дүршэлдөө һургаһаниинь дэмы һалаагүй.

Жэл үнгэрөөд байхада, залуу хонишон хурьга абаха, нооһо хайшалха даабарияа бэелүүлжэ шадаа һэн. Түрүүшын амжалта тэдэниие саашаданя далижуулһан байна. Удаадахи жэлнүүдтэ эдэнэр зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга алгадгүй абадаг болоо. Нёдондо тус бригадын гэшүүд зуутанай зэргэдэ гараа, хонин бүриһөө 3,4 килограмм нооһо хайшалжа тушаагаа һэн. Энэшье жэлдэ тэдэнэр ажахы дотороо гансааран зуун эхэ хонин бүриһөө 100, хонин бүриһөө 3,8 килограмм нооһо хайшалжа, түсэбөө үлүүлһэн байна.

— Үнгэрһэн үбэлжэлгые бидэ яһала һайн үнгэргөө һэмди. Хурьга абаха хаһамнайшье эмхитэйгээр ябуулагдаа бэлэй. Манда сакманщигуудаар жэл бүри Владимир Балаганов, Юрий Ермелов гэгшэд гэр бүлөөрөө ерэжэ хүдэлдэг. Иимэ бэе бэеэ мэдэхэ, нэгэ гэр бүлэ шэнги болоһон хүнүүд заатагүй амжалта түйладаг ха юм,— гэжэ Гомбо Дугарович хэлэнэ.

Зүб лэ даа. Эбтэй зетэй коллектив юушье бүтээжэ шадаха байна бшуу. Ахалагша хонишон табан жэлэй туршада эхэ хонидой отарые даажа ябана. Энэ хугасаа соо Ринчинотон одоол оншотойхоноор ажаллажа шададаг зон байһанаа харуулжа шадаа.

— Энэ жэлэй малай үбэлжэлгые бидэ хүсэд бэлэдхэлтэйгээр угтажа байнабди. Отарымнай эхэ хонид хүсэ шадалаар һайн. Иигээд сентябрь һарын һүүл багаар эхэ хонидоо үрэжүүлжэ эхилхэмнай. Өөһэдынгөө хүсөөр 400 центнер үбһэ бэлэдхээбди. Иигээд зеленко, һолоомо хүсэд хүрэхөөр нөөсэлхэбди,— гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Тэдэнэр байра байдалаа зунай эхиндэ заһабаридаг, дулаалдаг гуримтай юм. Гомбо Дугарович эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэ, түрэхэ хонидоо харууһалха, хурьга абаха, үбһэ сабшаха гэхэ мэтэ хүдэлмэреэ өөрөө жэншэдгүй хэдэг байна. Иигэжэ түхэрэен жэлэй туршада таһалгаряагүйгөөр оролдожо хүдэлхэдэнь, иимэ амжалта түйлагдангүй яахаб. Мүнөө тэрэ зунай, намарай элдин һайхан сагые зүбөөр хэрэглэхые оролдоно. Ахалагша хонишон хурьгадаа эртүүр эхэһээнь һалгаадаг заншалтай болонхой. Нажарай үедэ тэдэнэр үглөөнэй 4 часта хонидоо бэлшээридэнь гаргажа, һүни орой болотор тэндээ байлгана. Иигэжэ адуулгын хүсөөр зунамарай сагта хонидоо һайн хүшэлүүлжэ шадана.

Тээсгэн республикын хонишодой суглаанда ахалагша хонишоной хани нүхэр Натальяа Гармаевнатай уулзажа хөөрэлдэһэмни, саашадаа бүри ехэ дэбжэлтэтэйгээр хүдэлхэ байһанаа мэдүүлээ һэн. Юуб гэхэдэ, Гомбо Дугарович бүри һаяхан «Шэн габьяата ажалай түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаа. Гүрэн түрынгөө иимэ үндэр хайра шагналые үнэн сэхэ ажалаараа харюулха гэжэ шиидэһэндэнь нэгэшье һэжэг түрэнэгүй.

Нүхэр Г. Д. Ринчиногой даадаг коллектив үнгэрһэн малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхын түлөө мал ажалай бригадануудай дунда дэлгэрһэн Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илажа гараа гэжэ дуулахадаа, ехэтэ баярлмаар байгаа.

Зүб даа. Гомбо Дугарович эдир залуу наһанһаа эхилжэ, хамтын малай ашаг шэмые дээшэлүүлсэжэ, ажахынгаа гол һалбари болохо хонин һүрэгые саашадань хүгжөөлсэжэ ябана бшуу.

Д. ДОНДОКОВ.

ҺОНИРХОЛТОЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Захааминай районда лекторэй ээлжээтэ үдэр үнгэргэгдэбэ. Тэрэнэй темэ — юрэнхы эрдэмэй һургуулиие хубилган шэнэлэлгэ. Шухала удха шанартай энэ хэмжээ ябуулгада КПСС-эй райкомой аппарадай хүдэлмэрилэгшэд, «Знание» бүлгэмэй эхин организациин болон районно шатын лекторнууд хабаадаа. Тус темээр уншагдаһан лекцинүүдэй һүүлээр илангаяа һургуулинуудай коллективүүдтэ удха түгэлдэр хөөрэлдөөн боложо, хүмүүжүүлгэ тушаа һонин дурадхалнууд оруулагдаба.

В. ХАЛТИНОВ,
КПСС-эй Захааминай райкомой парткабинедые даагша.

ҮНДЭР УЯЛГА

«Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто РСФСР-эй габьяата барилгашан Абузара Минахметович Габдурахмановай хүтэлбэрилдэг барилга-хабсаралгын 8-дахи управлениин барилгашадай комплексно бригада Кабанскын районда мэдээжэ богоһоор үнинэй юм. Үшөө 1946—1956 онуудта Тимлюйн цементнэ болон шифернэ заводуудай барилгада эрхим ажалаараа алдар солоёо дуудуулжа эхилһэн байха.

Тус бригадые Абузара Минахметович 40 жэлэй туршада хүтэлбэрилхэ үедөө Сэлэнгын ЦКК-гай үйлэдбэриин байшангуудые, байрын гэрнүүдые, һургуулинуудые, хүүгэдэй яслисадуудые болон бусад олон объектнүүдые барилсаһан габьяатай. Сэлэнгын холимол тэжээлэй заводой барилгада А. М. Габдурахмановай бригада эдэбхитэйгээр хабаадана. 8-дахи СМУ-да энэ бригадые эгээл эбтэй зетэй, тогтонижонхой коллектив гэхэдэ, алдуу болохогүй ёһотой. Баян дүршэлтэй барилгашад В. И. Ведерников, Ф. Д. Жарников, В. И. Неуступов болон бусадһаа бригада бүридэдэг. Тэдэнэр барилгашанай хэдэн мэргэжэл гүйсэд һайнаар шудалһан хүдэлмэришэд юм.

Энэ бригада һара бүриингөө даабариие 120 процент бэелүүлдэг заншалтай. Тиигэжэ холимол тэжээлэй заводой бэлэн продукциин складай барилгые Агуу Октябриин революциин 67 жэлэй ойн үдэр хүрэтэр ашаглалгада тушааха гэһэн үндэр уялга абанхай.

Б. СОТНИЧ.

ШЕФҮҮД ТУҺАЛНА

Хандагатайн леспромхозой коллектив хүршэ XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо жэл бүри горитой туһаламжа үзүүлдэг юм. Байгша ондо тэдэнэр хоёр гэр барижа, ашаглалгада оруулба. Удаадахи, гурбадахи гэрые Агуу Октябриин 67 жэлэй ойн һайндэр болотор барижа дүүргэхэ юм.

Тус леспромхозой барилгашадай бригада Ташалан һуурида 400 үнеэдэй багтаха байра бодхоожо байнхай. Энэ барилгын хүдэлмэри урагшатайгаар ябуулагдана. Тэрэшэлэн, тус колхозой Наринай отделениин түбтэ хүүгэдэй саад барижа, ашаглалгада үгэһэн юм. Мүнөө эндэхи һү һаалиин фермын улаан булангые заһабарилха, шэмэглэхэ хүдэлмэри ябуулагдажа эхилбэ.

Хандагатайн леспромхозой коллектив иимэ ажалаараа СССР-эй Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ нилээд хубитаяа оруулалсана гээд тэмдэглэхэ шухала.

С. СТЕПАНОВ.

ШЭТЫН ОБЛАСТЬ. «Мостострой-10» трестын хүүргэ барилгын 47-дохи отрядай Ю. Коноваловай хүтэлбэрилдэг хабсаргагшадай нэгэдхэгдэмэл бригада хараалагдаһан болзорһоо гурбан долоон хоногоор урид Куанда мүрэн дээгүүр 180 метр утатай хүүргэ барижа дүүргэбэ. Энэ хадаа арбан жэлэй туршада БАМ дээгүүр бодхоогдоһон 2400 хүүргын һүүлшын хүүргэ болоно.

«Мостострой-10» трест һүүлэй долоон һарын туршада 75 хүүргэ бариһан байна. Тиихэдээ хүүргэ бүхэнэй барилгада гурбан сүүдхэ саг гаргаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Куанда мүрэн дээгүүр табигдаһан хүүргэ.

ТАСС-ай фотохронико.

Совет орон дотор

ШАХТЁРНУУДАЙ АМЖАЛТАНУУД

КЕМЕРОВЭ. Жэлэй эхинһээ хойшо «Южкузбассуголь» нэгэдэлэй «Зыряновская» шахтаһаа Социалис Ажалай Герой М. Решетниковэй бригада 1 миллион тонно нүүрһэ малтажа амжаба.

Горнягуудай мэргэжэл түгэс шадабари тус коллективэй 6 жэл удаа дараалан миллионой хэмжээндэ хүрэхэдэнь туһална. Байгша оной дүүрэтэр коллектив үшөө 400 мянган тонно нүүрһэ малтахые шиидэнхэй. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда түйлаһан илалтын 40 жэл болотор табан жэлэй түсэбые дүүргэхэ гэжэ харааланхай.

КИРГИЗИ: ВИНОГРАД БА АРБУЗУУД

Республикын урда зүгэй районой «Бешкент» совхозой полеводууд виноградна плантацинууд дээрээ эртын дыни болон арбузуудые суглуулжа эхилбэ. Гектар бүриһөө тэндэ 200-гаад центнер ургаса абтана.

Виноградай зуруушадай хоорондо бахчева ургамал һуулгагдана. Жэжэхэн шулуутай газарынь тарилга хэхэһээ урид һайнаар үтэгжүүлэгдэһэн юм.

Иигэжэ тарилга хэһэниинь гол ургамалдань туһатай байгаа. Бахчева ургамалай набша намаагаар хүшагдаад байһан газар шииг нойтоёо һайнаар баридаг байна. Тиимэһээнь виноградай эшэ түргэнөөр ургана.

Тус ажахыһаа жэшээ абан, Ошско областиин тусгаарлагдаһан олон ажахынууд виноградайнгаа газар дээрэ сгородно ургамал таридаг болоод байна.

ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ ҺАНАЛАА НЭГЭДЭЛГЫН ЖАСА

КЕМЕРОВЭ. Великобританиин буһалгаалжа байһан горнягуудта моральна туһаламжа үзүүлхэ гэжэ шиидэһэн Кузбассай шахтернууд уласхоорондын хүдэлмэришэдэй һаналаа нэгэдэлгые ажал хэрэгээрээ бэхижүүлнэ.

Үнгэрһэн сүүдхэнүүдтэ 6 мянган тонно нүүрһэ малтаһан тухайгаа «Байдаевская» шахтын ажалшад һаяхан элидхэбэ. Энэнь түсэбтэ даабариһаа һураггүй ехэ болоно. Габшагай ажалай үдэрнүүдтэ ажаллажа олоһон бүхы салин хүлһэеэ ажаллаха ба ажабайхын эрхын түлөө шэн зоригтой тэмсэл ябуулжа байһан Британиин шахтернуудта туһалха жасада оруулха шиидээ юм. А[...] ба Ф. Шмидт г[...] комплексно он[...] мал бригадану[...] вүүд һаналаа н[...] тын үедэ ажа[...] эгээл ехээр дэ[...] на.

«Распадская», [...] жэ шахтануудта[...] нягуудтай һанал[...] митингнүүд бай[...] гэрөө.

УРАН ЗОХ[...] РЕВОЛЮЦ[...] ДУРАСХ[...]

ЛЕНИНГРАД. «[...] мостки» гэжэ Не[...] расхаалай залай [...] Радищевта зор[...] расхаалай самб[...] Эндэ 1802 он[...] хёолшо-революц[...] сандр Николаев[...] хүдөөлүүлэгдэһэн[...]

Хаанта засагай [...] дайсан байһан [...] шын ба филосо[...] далдахи ба зох[...] дахи олон юумэ[...] рэхи хототой хо[...] Ородой револю[...] зиин түрүүшын [...] һон «Вольность» [...] тэрэ Петербургт[...] байгаа. Наяад о[...] эхилжэ эндэ «Пете[...] ска тээшэ аянша[...] зохёол дээрээ [...] Радищевай үзэл [...] кабристнуудта [...] дэ, ородой удаа[...] хы революционе[...] нүлөө үзүүлһэн г[...]

УРДАНАЙ ХОТО[...] ҺАЛБА[...]

НИЖНЕУДИНСК[...] область). Байгал-А[...] мэр замда аша[...] гонуудые шамд[...] заһабарилхада [...] да баригдажа [...] барилгын томо [...] ха байна.

Эрхүүгэй облас[...] хубида оршодог [...] дондо жэлдэ 2[...] ойе тэмдэглээ [...] үедэ тус хотодо [...] хэгдэнэ. Барилг[...] бодхоогдонхой. Т[...] дукцинь БАМ дээ[...] рэглэгдэдэг юм. [...] нефть, руда, [...] зорилготой 120 [...] нууд шэнэ завод[...] лагдадаг байха.

Урданай хотын [...] прияти баригдан[...] рэнэй түбтэнь [...] нүүд, Соёлой ор[...] даа наймаанай [...] комплекс, соц[...] хэрэглэмжын бу[...] нууд бодхоогдоно.

ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

БРЯНСК. Брянска областиин колхоз, совхозууд түрүүшын 100 мянган тонно хартаабха гүрэндөө худалдаба. Тэрэнэй ехэхэн хубинь томо хото городууд болон промышленна түбүүдтэ эльгээгдээ.

Новозыбковскэ районда хартаабха хуряалга илангаяа эмхитэйгээр ябуулагдана. Эндэ 8,5 мянган гектарта хартаабха таригданхай. Ажахынууд гектар бүриһөө дунда зэргээр 215 центнер ургаса хуряана. «Комсомолец», «Россия», «Коммунар» гэжэ колхозууд бүри үндэр баян ургаса ургуулаа. Тэндэ гектар бүриһөө 300 ба тэрээнһээ дээшэ центнер хуряагдана.

Область дотор хаа хаанагүй хүн зонһоо хартаабха худалдан абалга эмхидхэгдэнхэй. Тосхон бүхэндэ шахуу эд хэрэглэгшэдэй кооперацистационарна ба нүүдэл пунктнуудые нээнхэй. Верещагска, Катичевска, Старовышковскэ болон тэрэл Новозыбковскэ районой бусадшье сельсоведүүдтэ колхозниигуудһаа 300—400 тонно хартаабха тушаажа абанхай.

МИНСК. Саахарай свекло хуряалгада хүдэлхэ 300 һаа дээшэ комплексно технологическа отряд Белоруссиин ажахынууд бүридхөө юм. Комбайнууд ба ашаа тээлгын түхеэрэлгэнүүд үгтөө. Эдэ бүгэдэнь плантацинууд дээрэхи хүдэлмэриие һураггүй хурдадхаха ба хүнгэдхэхэ байна. Свекло тушаан абалгын пунктнууд бэлэн болгогдонхой. Саахарай заводуудай түхеэрэлгэнүүдшье хүдэлгэгдэжэ туршагдана. Свекло зөөхэ транспорт автокомбинадууд ба Сельхозтехника үгөө юм. Харин свекло болбосоруулгын предприятинуудай диспетчерскэ албанууд тэдэниие залан хүтэлхэ болоно.

Мүнөө жэлдэ республикын свекло ургуулагшад 1,4 миллионһоо дээшэ тонно свекло хуряаха уялга абанхай. Энэнь нёдондонойхиһоо һураггүй ехэ болоно.

КЕМЕРОВЭ. Кемеровскэ областиин ажахынуудта холимог силос бэлдэжэ байнхай.

«Юргинский» гэжэ үүлтэртэ заводто холимог силос гахайнуудай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ эгээл найдамтай нөөсэ гэжэ тоологдодог юм. Эндэ 20 процент хүрэтэр хартаабха, 40 процент обёосой һолоомо, 30— хүсы үбһэн ба 10—горохой һолоомоной гурил бетон траншейнүүдтэ хэгдэжэ ябталагдана. Гадна кукурузын ногоон набша намаа, түмһэтэ тэжээл, ороoһо тараанай үлөөдэһэ нэмээгдэнэ.

Мүнөө жэлдэ область дотор тус совхозой жэшээгээр нэгэ эхэ гахай бүхэндэ 5 тонно хүртэхөөр иимэ тэжээл бэлдэхэ байна.

ПЕНЗЕ. «Келдинский» совхозой полинууд дээрэ суглуулагдаһан саахарай свеклын түрүүшын тонно үрэһэ хүрэнгэ Каменскын үрэһэ болбосоруулгын заводто оруулагдаба. Индустриальна арга технологёор энэ техническэ ургамал тарижа ургуулгада энэ хүрэнгэ, хэрэглэгдэхэ байна.

Үнинһөө хойшо тус ажахы үрэһэ хүрэнгэ тарижа ургуулдаг юм. Сагай уларилай таарамжагүй муу байһан мүнөө жэлдэшье эндэ һайн ургаса ургуулагдаа. 550 тонно нэгэдэхи классай үрэһэ хүрэнгэ заводто тушааха гэжэ хараалагдана. Энэнь түсэбһөө 1,5 дахин ехэ болоно.

Ойрын жэлнүүдтэ Пензенскэ областьдо үрэһэ хүрэнгэ тарижа ургуулга индустриальна арга технологидо хүсэд оруулагдаха юм.

БИРОБИДЖАН. Еврейн автономито областиин агропромышленна нэгэдэлэй совет техникэ бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ талаар хүдэлмэри ябуулна. Намарай үерэй ургаса хуряалгые һаатуулһан эрье шадарай совхозуудта хэдэн зуугаад комбайн ба хартаабха малтадаг түхеэрэлгэ хүдэлнэ. «Пузиновский», «Бабстовский», «Биджанский», «Трудовая нива» совхозуудай[...] шад гектар бүри[...] 150 центнер хар[...] луулна. Шииг н[...] бэг уларилтай А[...] эрхэ байдалда [...] хартаабта тарижа[...] арга технологиин [...] байһаниинь тэнд[...] даа.

БАКУ. Азербай[...] пок хуряалга ү[...] тэ эршэдэнэ. Хл[...] лэдэг заводой [...] рэн хүсөөрөө [...] ажалшадай продук[...] дой хүдэлмэрилэ[...] гаяа үндэрөөр сэ[...] нэрэй тушааһан [...] рецэй 30-һаа [...] центнь утаһа үг[...] Энэнь тогтоогдоһо[...] ехэ болоно. Респу[...] тор түрүүшынхи[...] бүхэн өөрынгөө [...] хлопогые өөрөө т[...] лоо юм. Энэнь [...] ноһоо һайн хинал[...] хэ, эгээл эрхим [...] түйлаһан коллекти[...] машуулхада туһал[...]

(ТАСС-ай[...])

БЭЛИГТЭНЭЙ БҮТЭЭЛНҮҮД

1971 ондо Пурэвсүх Ленинградта hурахаяа эльгээгдэбэ. СССР-эй Уран зурагай академиин дээдэ тусхай hургуулида СССР-эй арадай уран зурааша В. М. Орешниковэй мастерскойдо hураа. Тэрэ хадаа оролдосотой бэрхэ студентнүүдэй нэгэн байгаа. Зунайнгаа амаралтын үедэ түүхэтэ темээр хоёр ехэ бүтээлтэй болоо hэн. Хубисхалай герой Максаржавай отрядай 1921 ондо Уляасата хотые сагаан гвардеецүүдhээ сүлөөлhэн тухай «Хатан баатар Максаржав — Баруун хизаарта», «Хубисхалай түрүүшын штаб» гэhэн бүтээлнүүд тухай хэлэгдэнэ. Хоёрдохи картина дээрэнь Үргөөдэ (Улаан-Баатар) хуушан гэр соо Сүхэ-Баатар нүхэдтэеэ байhаар хэруулагданхай. Энэ зурагые Улаан-Баатарай городской музейдэ зорюулжа бүтээhэн юм. 1977 ондо институтаа дүүргэхэдээ, революционно-түүхэтэ темэдэ «Буhалгаашад» гэhэн зураг бүтээбэ.

Гэртээ бусажа ерэхэдээ, Пурэвсүх уран зурагай училищиин багшаар томилогдобо. Ерээдүйн уран зураашадые hурган хүмүүжүүлхэ талаар Пүрэвсүх нарин нягта оролдолго гаргадаг. Тэрэнэй зарим шабинар, нэрлэбэл, Ч. Хүрлээ, Г. Болд, Г. Лхагвасүрэн, Эрдэн-Билэг, Бадамсүрэн гэгшэд Советскэ Союзда эрдэм hуралсалаа үргэлжэлүүлнэ.

Хэрцье сүлөөгүй байгаа hаа, өөрынгөө зохёохы ажалые тэрэ орхёогүй. Юрэнхы дээрээ элдэб олон темэдэ 20 шахуу томо зурагуудые бүтээгээ. Тэдэнэйнь нэгэн 1982 ондо бүтээгдэhэн «Амарсанаа» гэhэн зураг болоно. Энэ бүтээлээрээ уран зурааша монгол арадай үндэhэн герой, политическэ томо ажал яоуулагша (XVIII зуун жэл), Монгол ороной бэеэ дааhан байдалай түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэгшэ тухай домоглоо. Манжа хаанай сэрэгүүдтэй ана-мана дайлалдажа байhаар Амарсанаае тэрэ зураглаа.

Пурэвсүх гүнзэгы эрдэмтэй, хурдан ухаатай, баян фантазитай уран зурааша юм. Урданай монгол эрдэмтэд, уран зохёолшодhоо эхилээд, манай үдэр хүрэтэр оюун бэлигтэй хүнүүдэй дүрэ зурагуудые бүтээхэ түсэбтэй.

Пүрэвсүх искусствын теори тухай ехэ hонирходог. Тэрэнэй бэшэhэн олон тоото статьянууд, дэлхэйн искусство тухай, уран зураача М. В. Нестеров тухай, Афродита Милосская тухай бэшэhэн үгүүлэлнүүдынь «Соёл, урлаг» гэhэн журналда толилогдожо байдаг.

Пурэвсүх 1981 ондо Монголой Уран зураашадай холбооной шангай лауреат болоhон байна.

Ямаршье үндэhэ яhатанда өөрын онсо маягтай бүтээл зурагууд гэжэ байдаг шуу. Жэшээнь, Япондо укийё-э, Хитадта гохуа гэжэ зурагууд байха. Харин Монголдо «монгол дзураг» гэhэн өөрсэ янзын урлал бии юм. Мүнөө үедэ тиимэ зураг дээрэ хүдэлдэг залуу бэлигтэйшүүлэй нэгэн Б. Чинтогтох тушаа хэдэн үгэ хэлэлтэй. Иимэ түхэлэй бүтээлнүүдые хэдэг монгол уран зураашад coohoo гансахан хүн мүнөө уран зурагай училищида багшалдаг. Тиихэдээ өөрынгөө шабинарта бүхы эрдэм мэдэсээ дамжуулан үгэдэг. Тэдэнь училищияа дүүргэжэ гарахадаа, «монгол дзураг» гэжэ өөрсэ янзын искусствые үргэлжэлүүлэгшэд болодог байна.

Чинтогтох 1950 ондо Улаан-Баатарта алба хаагшын бүлэдэ түрөө. Эхэ, эсэгэнь — Дунда-Губиин аймагай, малшан гарбалтай зон.

1962—1968 онуудта залуу уран зураача Улаан-Баатарай училищиин уран зурагай таhагта hураа. Уран зураашад С. Нацагдорж, Д. Амгалан гэгшэд тэрээндэ багшалhан байна. Малай түл абалга тухай домоглоhон «Хабар» гэhэн картина тэрэнэй дипломно хүдэлмэринь болоо hэн. Мэнэ hая гараhан нарай хурьга тэбэреэд, хүбүүн зогсоно. Хажуудань — үбгэн хонишон. Ажабайдалые үнэн бодотоор зураглаhан энэ зураг ахамад үе залуу үе хоёрой холбоо тухай хөөрэнэ. Бэлигтэ уран зураача, «монгол дзураг» гэжэ урлалые hайн мэдэдэг, МНР-эй арадай уран зураача А. Сэнгэцохио дипломно хүдэлмэриинь хүтэлбэрилэгшэ байгаа.

1971—1975 онуудта Чинтогтох Улаан-Баатарай багшанарай институдай уран зурагай таhагта МНР-эй арадай уран зураача О. Цэвэгжавай хүтэлбэри доро hураа юм. Тиихэдээ уран зурагай европейскэ маягые шудалха зуураа, «монгол дзураг» урлалые гүнзэгыгөөр үзэжэ, тэрэнэй нюуса, оньhон маягые шэнжэлбэ. Тиигэжэ «монгол дзураг» урлал өөрымни харгы мүн байна гэжэ ойлгоо. «Уран зураача Марзаан Шарав» гэhэн бүтээл тэрэнэй дипломно хүдэлмэринь болобо. Энэ хүдэлмэриинь мүн лэ А. Сэнгэцохио хүтэлбэрилөө. Сүхэ-Баатар уран зураача Шарав хоёр В. И. Ленинэй фотографиие хаража байна, хажуудань «Ленинэй илагдашагүй суртал» гэhэн Шаравай бүтээл hаяхан эхилээтэй. Марзаан Шарав энэ зурагаа Сүхэ-Баатарай захилаар бүтээhэн юм гэжэ мэдээжэ.

Институдай hүүлээр Чинтогтох Монголой Уран зураашадай холбооной городской таhагта ажаллаха зуураа, уран зурагай училищида «монгол дзураг» урлалые заажа байна ха юм.

Уран зураача «монгол дзураг» урлалай маягаар бүтээhэн табяад бүтээлтэй болонхой. Тэдэнэйнь 40-ниинь Монголой болон хариин оронуудай музейнүүдтэ байдаг.

Тэрэнэй бүтээлнүүдэй темэ элдэб янзын. Илангаяа гэрэй болон зэрлиг амитадые зурахадаа бэрхэ. Тэрэнэй бүтээлнүүд СССР-тэ, социалис бусад оронуудта, Франциda, Англида, Австрида, Лаосто, Кампучида, Таиландда дэлгэгдэhэн нүүдэл выставкэнүүд дээгүүр дэлгээгдэдэг.

Мүнөө залуу уран зураача уран бэлигэйнгээ хүгжэлтын үргэн харгыда гаранхай. Уран гоё бүтээлнүүд тэрэнэй бииэээ дороhоо мүндэлхэ гэжэ хүлеэнэбди.

Тиихэдэ залуу бэлигтэйшүүд coohoo угаа эдэбхитэйгээр хүдэлжэ байдаг Е. Улзийхутаг тухай хөөрэхэ дурэн хүрэнэ. Хубисхалай, сэрэгэй-түүхэтэ темээр олон бүтээлнүүдтэй. Тэрэ дүрэ зурагуудые, байгаалиие зурагладаг. Тоhон ба уhан шэрээр зурадаг юм. Элдэб үеын хүнүүдэй хуби заяан тухай, түүхын зогсолтогүй дабшалта тухай бодолгото болоhон бүтээлнүүдынь олоной дура буляадаг. Илангаяа совет-монгол хани барисаан тухай зурагууд тэрэнэй зохёохы замда онсо hүүри эзэлдэг.

Улзийхутаг 1950 ондо Дунда-Губиин аймагай Лус сомондо малшан айлай бүлэдэ түрөө. Тэрэ мүн лэ Улаан-Баатарай училищиин уран зурагай таhагта hураа. 1971—1977 онуудта Ленинградта И. Е. Репинэй нэрэмжэтэ уран зурагай институдта hураба. СССР-эй арадай уран зураача, профессор Е. Е. Моисеенко тэрэнэй багша юм. Дипломоо хамгаалхадаа, «1921 он» гэжэ Монголой арадай хубисхал тухай домоглоhон бүтээл табиhан байна. Нютагаа бусаhан хойноо зохёохы ажалаа угаа эдэбхитэйгээр ябуулжа, олондо мэдээжэ болоhон «Ород аха» (1977), «Совет-монгол барилгашад» (хани барисаанай Дархан хотын барилга дээрэ ажаллажа байhан бүлэг барилгашад тухай, 1980 он) гэhэн бүтээлнүүдые дүүргээ. hүүлшынгээ зурагай түлөө Монголой Уран зураашадай холбооной шангай лауреат болобо. Хэдэн олон зурагууд coohoo 1981 ондо мүндэлhэн «Одон» гэhэн бүтээлыень дурдаха дуран хүрэнэ. Гушаад онуудта «Одон» гэhэн шүлэг бэшэжэ, замбуулин тухай бодолоо хэлэhэн уран зохёолшо Д. Нацагдоржын дүрые зурагтаа харуулаа. Тус зурагынь совет-монгол космонавтнуудай замбуулин руу ниидэhэн ушарта зорюулагдаа юм.

Энэ уран зураашын бүхы бүтээлнүүд тухай дэлгэрэнгыгээр тоогтохын аргагүй. Бултан тухайнь бэшээ hаа, зузааншаг ном болохо аабза. Илангаяа үхибүүд тухай домоглоhон зурагуудынь сэдьхэлэй дулаан ольhоор жэгнээтэй.

Залуу уран зураача өөрынгөө замые, өөрынгөө онсо маягые олонхой гэжэ хэлэлтэй. Тэрэниие мэдээжэ уран зураашад үндэрөөр сэгнэнэ. 1980 ондо Болгарида болоhон залуу уран зураашадай уласхоорондын конкурсын жюрин гэшүүн байhан ушар энээниие онсо гэршэлнэ.

Юрэдөө, Монголой залуу уран зураашад үндэhэн искусстваа шэнэ бүтээлнүүдээр баяжуулха хэрэгтэ өөhэдынгөө онсо хубиһые оруулжа байнхай гэжэ мэдүүлэе.

Й. РИНЧЕНГИИН-ХАБАЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Улаан-Үдэдэ нээгдэhэн Монголой Арадай Республикын уран зураашадай бүтээлнүүдэй выставкэдэ табигдаhан МНР-эй арадай уран зураача А. Сэнгэцохиогой «Монгол эхэнэр», «Ленинтэй уулзалга» гэhэн зурагууд.

хаа хаанагүй хэрэглэгдэнэ.

Ороохо хадалгын дүүрэнтэжэ байhан Поняньска воеводствын госхозууд түрүүшүүлэй зэргэдэ ябана. Зарим ажахынуудта гектар бүриhөө 38—39 центнер ороохон суглуулагдана. Харин Ярославецын госхозой коллектив эгээл үндэр дүн түйлаа гэхэ гү, али гектар бүриhөө 64 центнер ороохо суглуулна.

ТАМХИ ХУРЯАЛГЫН КОМБАЙН

СОФИ. Болгар мэргэжэлтэд тамхинай набша намаа суглуулха хоёр комбайн туршана. Иимэрхүү комбайн байгуулhаниинь Болгариин заншалта ургамал болохо тамхи хуряалгые оньhожоруулха асуудалые шиидхэхэ талаар хэгдэhэн ехэ алхам болоно. Нэгэ комбайн халаан соо 3-hаа 5 тонно хүрэтэр тамхинай набша намаа суглуулха, тиигэжэ 40 хүниие энэ хүдэлмэриhөө сүлөөлхэ аргатай гэжэ түрүүшын туршалгануд харуулаа.

Таряалангай хойноhоо харууhалха агротехническэ бүхы хэмжээ ябуулгануудта иимэ машиные хэрэглэжэ болохо.

СОЛОТО МЕХАНИЗАТОРТА — НЭРЫЕНЬ БЭШЭhЭН КОМБАЙН

УЛААН-БААТАР. Түбэй аймагай «Баянцогт» госхозhоо республикын солото механизатор, МНР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Б. Наянтайда МНР-эй хүдөө ажахын министр С. Содномдорж нэрыень бэшэhэн «Нива» комбайн баярай оршон байдалда дамжуулба. Ажалай үндэр бүтээсэ түйлаhанай, техникэдэ гамтай наринаар хандаhанай түлөө хүдөөгэй ажалшанда иимэ үндэр нэрэ хүндэ үзүүлэгдээ юм.

20 гаран жэлдэ механизатор «Ска-3» гэжэ комбайн дээрэ хүдэлөө юм. Энэ үедэ Б. Наянтаи 11 мянга гаран центнер ороохо сохиhон алдартай. Өөрын хэрэгэй шадабаритан, залуушуулай шадамар hурган хүмүүжүүлэгшэ гээд Монгол орон дотороо тэрэ мэдээжэ юм. Б. Наянтайн жэшээгээр аймагай госхозуудта хүдөө ажахын техникэ бүрин бүтэн байлгахын, совет түрүү дүй дүршэл шудалхын түлөө хүдэлөөн үргэдэнэ.

АЖАЛАИМНАИ ЗАЛУУ ХАЛААН

МАГТААЛТАЙ hУРАГШАД

Ульдэргэ нютагта үбhэ, тарянай үндэр ургаса ажалша малша ээдээ урмашуулан долгилоо hэн. Зүгөөр хуряалгын үедэ үhээ бороотой үдэр олон байжа, үбhэ хуряалгада нилээд түбэг hаад татаа. Тиигэбэшье ажал хүдэлмэреэ сагай уларилай эрхэ байдалда таараалдуулан эмхидхэжэ, «Коммунизм» колхозой гэшүүд үбhэ хуряалгаар район соогоо түрүүлжэ ябана. Үбhэ хуряалгынгаа эршые жаашье hуладхангүй нарата сэлмэг үдэрнүүдэй ерэхэдэ тармаха, hүрилхэ үбhөөр ехэ байжа, бухалнуудые аржылган бодхоожо, hүринүүдые жэрылгээ даа.

Хүлэрэгтын нэлэнхы сабшалан дээрэ Цырен-Дондок Дагбаевич Борбоевой ударидадаг хорёод hурагшадhаа бүридэhэн hурагшадай бригада үбhэнэй үедэ амжалтатайгаар ажаллаа. Цырен-Дондок хүүгэдтэ ехэ дуратай, тэдэнээ hургажашье, баярлуулжашье шададаг, үнинэй хүндэтэй hурган хүмүүжүүлэгшэ алдартай болоhон хүн юм даа.

Бороогой шааяжа, хотогор газарай уhаар таляантажа байхада, Цырен-Дондок Дагбаевич хүхюун янзаар үхибүүдээ хаража:

— Орог! Орохол бороо, газарта уhан хэрэгтэй. Бороогой орожо байхада унтажа амарагты! Бороогой тогтоходо, бидэ хуурай газарта унаhан малгайгаа абангүй унагаахабди. Сабшаhан мүрэйнгөө үбhэ тараангүй гүбытэр орхихо юм. Хонхосог соохи үбhэ хажуураараа татажа, гаргажа ябаха хэрэгтэй. Тэнгэриин зада барагдаха. Наранай гаража игаахада, тала дүүрэн тармаха үбhэтэй байхаяа бодоё, — гэдэг зантай hэн.

Ульдэргын дунда hургуулиин hурагшад ажалша бэрхээрээ суутай болонхой юм. Мүнөө зун мүн лэ суурхан магтуулба. Зунайнгаа амаралтын үедэ 6-дахи, 7-дохи, 8-дахи классуудай hурагшад колхозойнгоо 2400 толгой хурьгадые Харгааhата гэжэ хада майлатай, хурьгадта таарuу газарта хаража, шэгнүүриинень үдэр бүри 100 граммаар нэмээжэ, нэгэшье хурьга гарзалуулангүй колхоздоо тушаагаа. Энэ амжалтада багшанар Долгор Сандаковна Доржиева, Норжомо Дараевна Цырендоржиева мүн лэ габьяатай.

Хурьгадые харууhалагшадай амжалта Хүлэрэгтын үбhэшэд-hурагшадые баярлуулжа, улам hайнаар ажалаа хэхыень уряалаа ха юм.

Ульдэргын hургуулиин hурагшад hуралсалай жэлэй дүүрэмсээр, ажалда халуунаар хам орон хүдэлөө hэн. Колхозойнгоо хониндой нooho хайшалха гол хүсэн боложо ябаа. 9-дэхи классай hурагша Лыктыпов Ринчин хамагhаа олон хони хайшалжа, колхозойнгоо чемпион болон тодоржо, мотоцикл шанда хүртөө. Урда жэлдэнь hурагша Доксонов Амгалан нэгэдэхи hууриda гараа hэн. Ульдэргын hургуулиин hурагшад соо малда дуратай, мори заhалсадаг, эмнигые hургадаг залуушуул олон. Эмнигые hургаха, гүйгөөшые заhаха шадабарида Ц-Д. Д. Борбоев хашаргүй, жэлhээ жэлдэ эдиршүүлые hургадаг юм. Энэ зунай республикын ехэ найрта Ульдэргын «Коммунизм» колхозой «Прожектор», «Туяана» гэжэ хоёр гүйгөөшэ түрүүлжэ, олондо баяр асараа hэн. Эдэ гүйгөөшэдые 6-дахи классай hурагша, Цырен-Дондок Дагбаевичай Цыдып хүбүүн залаhан байгаа.

Мүнөө hурагшадай классуудтаа халуунаар зүбшэхэ hайн хэрэгүүд олон даа.

Ц. НОМТОЕВ.

Ярууна.

ЗУНАЙ ХАhАДА

Хориин районой Улаан-Одоной дунда hургуулида hурагшадай зунай амаралтын үедэ үйлэдбэриин бригада эмхидхэгдээ hэн. 5-дахи, 6-дахи классуудай 75 hурагшадhаа бүридэhэн тус бригадые биологиин багша Е. К. Тарбаева хүтэлбэрилжэ, hургуулидаа даалгагдаhан участок дээрэ огородой олон зүйлэй эдеэ ургуулhан юм. Гадна эдир юннадууд hургуулиингаа газаагуур модошье олоор hуулгаа hэн.

Нёдондо зун Улаан-Одоной дунда hургуулиин 9-дэхи классуудай hурагшад, багшанар Е. Ж. Дапханова, Д. П. Бадмаева гэгшэдэй хүтэлбэри доро ажалай болон амаралтын лагерьта хүдэлмэрилжэ гарахадаа, хоёр гектар газарта таригдаhан капуста харууhалжа, үндэр ургаса түйлаhан юм. Тэдэнэр дурсагдагша талмайhаа 615 центнер капуста хуряажа совхоздоо тушааhан байгаа. Байгша ондошье эндэ капустын ургаса үлэмжэ hайн байхаар хүлеэгдэнэ.

Эндэхи hургуулиин классhаа гадуур хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэгшэ Г. Б. Цыжиповагай хүтэлбэри доро 8-дахи, 9-дэхи классуудай гушан hурагшад энэ жэлэй нooho хайшалалгын үедэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа гараа hэн. Тиигэжэ тэдэнэр 5400 килограмм «сагаан алта» хуряажа, хамта дээрээ 1200 түхэриг олзо олобо. Эдир хайшалагшадай дундаhаа hурагша Т. Галсанова шалгараа hэн. Энэ басаган 329 хони хайшалжа, 1222 килограмм нooho тушаагаад, нэгэдэхи hуури эзэлжэ, совхозой зүгhөө 150 түхэриг мүнгэн шанда хүртөө. Тиихэдэ hургагша О. Дымбрылова 230 хони хайшалжа, 954 килограмм нooho тушаагаад, 100 түхэригөөр шагнагдаа hэн.

Дурсагдагша hургуулиин 5-дахи, 7-дохи классуудай hурагшад багшанартаяа хамта хонидые угаалгада, хурьгадые илгалгада, мүн тэжээлэй мүшэр бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр ажаллаа. Тиихэдэ hурагшад аха, дүүнэр Арюн, Гажидмаа, Арсалан Дондоксвууд эхэhээ таhалагдаhан хурьгадые даажа абаад, бүхэли зундаа харууhалжа, толгой бүриинь шэгнүүрые 20 килограммда хүргэжэ тушаагаа.

Үбhэ хуряалгын халуун хаhын ерэхэдэ, 8-дахи классай hурагшад багшанартаяа хамта пенсионер-луговод Гурэ Очирович Очировай уhалhан, харууhалhан 70 гектар сабшалангай ургаса хуряалсабад. Дурсагдагша талмайhаа түсэбэй ёhоор 1300 центнер үбhэн абтаха ёhотой аад, 1500 центнер хуряагдажа, звеногой эдир гэшүүдые урмашуулhан байна. Дурсагдагша классай hурагшад үшөө эртэ хабар байхада, энэ сабшалангайнгаа талмайе шулуу шохойhоо сэбэрлэhэн юм.

Үнгэрhэн hуралсалай жэлдэ Улаан-Одоной дунда hургуулиие тосхоной арбан эдиршүүл дүүргээ hэн. Тэдэнэй табаниинь мүнөө түрэл Хорингоо совхоздо ажаллахаар үлэнхэй.

Эндэхи багшанарай коллектив hургуулиин шэнэ реформые ехэ хүндэтэй дээрэ хүлеэн абажа, зүбшэн хэлсэhэн, дэмжэhэн байна. Тиигээд hурагшадтаа эрдэм мэдэсэ олгуулхынгаа хажуугаар, тэдэниие ажал хүдэлмэридэ дуратайгаар, онол дадалтайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгые бүтээмжэтэйгээр ябуулха юм.

Н. НАНЗАТОВ.

ЭБЭЙ ЁhООР ШИИДХЭХЫН ТҮЛӨӨ

НЬЮ-ЙОРК. ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяр Кипрэй президенттэй, аралай грек ба түүрэг общинануудай хүтэлбэрилэгшэд Э. Киприану, Р. Денкташ гэгшэдтэй ээлжээтэ хөөрэлдөөнүүдые ООН-ой штаб-байшан соо хэнэ. Кипртэ бэеэ дааhан ба дулдыдангн бэшэ байдал олгохо зорилготойгоор Кипрэй асуудалые гуримшуулан шиидхэхын тула ООН-ой Генеральна секретарь хэдэн хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ байнхай.

Түүрэг общинын хүтэлбэрилэгшэдэй нёдондо намар «Хойто Кипрэй Турциин Республика» гэдэгые соносхоhонойнь hүүлээр Кипртэхи байдалые политическэ аргаар гуримшуулан, илангаяа орёо түгшүүрилтэй болоhон байгаа. Энэнь өөhэдынгөө дураар бэелүүлhэн хуули буса ябадал болоно гэжэ Аюулгүйн Совет сэгнэнэ. Энэ ябуулгыень США болон НАТО-гай талаар тэдэнэй союзнигууд дэмжэбэ. Ушарынь хадаа Кипрые өөhэдынгөө шухала стратегическэ хэрэм болгожо, Дүтын Зүүн зүгтэ добтолхо зорилго табина бшуу.

ГЭС ХОЛЛ США-гай КОМПАРТИИН ЗОРИЛГОНУУД ТУХАЙ

НЬЮ-ЙОРК. Болохоёо байгаа президентын hунгалтануудтай дашарамдуулагдан, Компартиин зорилгонуудта зорюулагдаhан пресс-конференци США-гай Коммунис партиин Генеральна секретарь Гэс Холл үнгэргэбэ.

hунгалтын үрэ дүнгүүдhээ США-гай политикын хараа шэглэл гол түлэб дулдыдаха юм гэжэ Г. Холл тэмдэглээ. Рейганэй политика дай жүрөөдэhэн хараа шэглэлээ бэелүүлhээр. Тэрэнэй үндэhөөр Советскэ Союзда, коммунизмда эсэргүү, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдтэ дайсан харша ябуулганууд бэелүүлэгдэнэ. Энэнь газар дээрэ, далай соо, агаарта, үнгэрхэдөө замбуулинай дайдада ядерна дайе үүдхэхэ гэhэн политика болоно.

Советскэ Союзтай хөөрэлдөөнүүдые хэхээр США-гай мүнөө бэлэн байhан тухай Рейган шашана, шалина гэжэ Г. Холл хэлэбэ. Зүгөөр энэнь тон худал хуурмаг юумэн лэ. Рейганэй политикын хараа шэглэл хуушаараа байhаар. Вашингтоной захиргаан ОСВ-2 договор баталхые буруушаагаад, Советскэ Союзhаа ядерна булюу хүсэтэй болохые оролдоно. Хэрбээ саашадаа иимэ хараа шугамаа баримталан бэелүүлээд байгаа hаань, ядерна дайн hүжэрхэдөө магадгүйл. Эгээл тиимэhээ дайнай аюул тухай асуудал hунгуулиин тэмсэлэй эгээн шухала асуудал болоно гэжэ США-гай Компартиин Генеральна секретарь тэмдэглээ.

• ТАСС • АПН • ХИЛЫН СААНАhАА

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ БҮХЭДЭЛХЭЙН СОВЕДЭЙ ХАНДАЛГА

ХЕЛЬСИНКИ. Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин шиидхэбэриин үндэhөөр сентябриин 18-да тэмдэглэгдэхэ эб найрамдалай уласхоорондын үдэртэй дашарамдуулан, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет (ВСМ) хүн түрэлтэндэ тохёолдуулагдажа байhан ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө тэмсэлдэ ажал ябуулгануудайнгаа нэгэдэлые бэхижүүлхэ уряатайгаар hайн hайхан hанаатай бүхы хүнүүдтэ хандаба. Түрүүлэн доботолго хэхэ ядерна ракетэнүүдые тараан тодхожо, замбуулинай дайдаhаа дайн байлдаа үүдхэхэ гэhэн түсэбүүдээ сагааруулха зорилготойгоор замби түбидэ буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргаха талаар хархис хүсэнүүдэй бэелүүлжэ байhан үйлэ хэрэгүүд хүн түрэлтэнэй ажабайдалда ехэ аюул тохёолдуулна гэжэ ВСМ-эй мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Бүхы үндэhэ яhатанай, элдэб наhанай ба мэргэжэлэй олон миллион хүнүүдые хабаадуулдаг эб найрамдалай ба буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө хүдэлөөн ядерна зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохые, тэдэниие түрүүлэн хэрэглэлгэhээ арсахые, ядерна зэбсэггүй зононуудые байгуулхые, мүн хоёр болон олон талын үндэhэ hуури дээрэ ядерна ба химическэ буу зэбсэгүүдые хороохые хараалhан олон тоото тодорхой үүсхэлнүүдые гаргаhан байна гэжэ документ соо хэлэгдэнэ.

БУУ ЗЭБСЭГҮҮДЫЕ БҮТЭЭН ГАРГАЛГЫЕ ХИЗААРЛАХА

ЖЕНЕВЭ. «ООН ба эб найрамдалта хүсэнүүд: харилсаа холбоое бэхижүүлгын харгы замууд» гэhэн темээр уласхоорондын уулзалга Женевэдэ боложо байна.

СССР-эй, Индиин, Португалиин, Даниин, США-гай ба бусад хэдэн оронуудай түлөөлэгшэд тэрээн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлахын, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын, мүн зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха талаараа Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин ажал ябуулгые доошолуулха гэhэн али бүхы hэдэлгэнүүдые буруу hүргэхын түлөө тэмсэлдэ олониитын, эб найрамдалта бүхы хүсэнүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ тэмдэглээ. Эб найрамдал хамгаалгада, буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар ажал ябуулгаяа эдэбхижүүлхыень дэлхэйн эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдые, дайн дажарта эсэргүү хүдэлөөнүүдые уряалба.

Португалиин урдын президент Ф. да Кошта Гомеш үгэ хэлэхэдээ, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхэ талаар американ мүнөөнэй захиргаанай гадаадын политическэ хараа шэглэлые эрид буруушаажа байhанаа мэдүүлээ. Вашингтоной гэмээр дэлхэй дээрэ тохёолдоhон уршаг тонoo дэлхэйе ядерна дайнай аюул руу түлхинэ гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые хуряаха, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха талаар шэглүүлэгдэhэн хэмжээнүүдые дары абаха шухала гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

НДПА-гай ЦК-гай ПОЛИТБЮРОГОЙ ЗАСЕДАНИ

КАБУЛ. Афганистанай Арадай-демократическа партиин ЦК-гай Политбюрогой ээлжээтэ заседани эндэ болобо. ООН-ой Генеральна секретариин өөрынь түлөөлэгшөөр дамжуулагдажа, Женевэдэ үнгэргэгдэжэ байhан афган-пакистанай хөөрэлдөөнүүд тухай ДРА-гай гадаадын хэрэгүүдэй министр Ш. М. Достын тоосоон заседани дээрэ шагнагдаhан байна.

Афганистанай Демократическа Республикын хилэнүүдые хамгаалгаяа улам бэхижүүлхэ тухай асуудалые заседанида хабаадагшад зүбшэн хэлсэбэ. НДПА-гай ЦК-гай Генеральна секретарь, ДРА-гай Революционно Соведэй Түрүүлэгшэ Бабрак Кармаль энэ асуудалаар үгэ хэлэхэдээ, уласхоорондын империализмын, нэн түрүүн Холбоото Штадуудай ДРА-гай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралгүй эрид буруушаагаа.

ОЛОН ХЭhЭГЭЭР ХЭБЛЭГДЭЭ

КОПЕНГАГЕН. «Тиден» хэблэл В. И. Ленинэй шэлэгдэмэл зохёолнуудай 15-дахи томые датска хэлэн дээрэ олон хэhэгээр барлаба.

1921 оной августhаа 1923 оной март хүрэтэрхи үе соо дэлхэйн пролетарнадай вождиин бэшэhэн зохёолнууд тэрээндэ оруулагдаhан байна. Тусхайлбал, «Рабкриниие хайшан гэжэ шэнэдхэн хубилгахаб», «Манай революци тухай» гэhэн зохёолнуудынь Данида түрүүшын хеэ хэблэгдэбэ.

В. И. Ленинэй шэлэгдэмэл зохёолнуудые барлажа гаргалга байгша оной декабрь hарада дүүргэгдэхээр хараалагдана гэжэ хэблэлэй директор Йон Поульсен ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө хэлэбэ.

КПВ-гэй ЦК-гай СЕКРЕТАРИАДАЙ ТОГТООЛ

ХАНОЙ. Ороной урда хубида хүдөө ажахые саашадаа социалис ёhоор шэнэдхэн хубилгаха тухай тогтоолые Вьетнамай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Секретариат баталаа.

Вьетнамай гурбадахи табан жэлэй үедэ энэ талаар горитой амжалтанууд түйлагдаа гэжэ документ дотор заагдана. Мүнөө болотор 23 мянга гаран үйлэдбэриин артель, 200 гаран хүдөө ажахын кооператив эмхидхэгдэн байгуулагдажа, таряашадай хотон айлнуудай хахадhаа дээшэнхи хубиинь нэгэдүүлнэ.

1985 он болотор гол түлэб түгэсхэгдэхэ ёhотой Урда Вьетнамай хүдөө нютагуудые социалис ёhоор шэнэдхэн хубилгаха гэhэн КПВ-гэй хараа шэглэлые залан сэхээр бэелүүлгэ хадаа коммунистнуудай, бүхы министерствэнүүд болон албан зургаануудай гол зорилго болоно. Энээнэй тула таряашадай дунда ябуулагдадаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие шангадхаха, хамтын ажалай бүхы булюу hайн талые түрүү ажахынуудай дүй дүршэл дээрэ эли бодоор харуулха, hая тогтоогдоhон кооперативуудта али бүхы туhаламжа, дэмжэлгэ үзүүлхэ, дүй дүршэлтэй мэргэжэлтэдые, мүнөөнэй хүдөө ажахын техникэ тиишэ эльгээхэ, ажахы эрхилэлгын онол аргануудые, түхэл шэнжэнүүдые нарижуулан hайжаруулха шухала гэжэ КПВ-гэй ЦК-гай Секретариадай тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ.

ФИНЛЯНДИИН МИД-эй МЭДЭЭСЭЛ

ХЕЛЬСИНКИ. Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй Түгэсхэлэй актда гар табигдаhаар 10 жэлэй ойн ерэхэ жэлдэ гүйсэхээ байhан ушарта Финляндиин Гадаадын хэрэгүүдэй министерство бэлдэжэ захалба. Ниитэ Европын зүблөөндэ хабаадаhан гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй нёдондо жэл Мадридта болоhон уулзалгын үедэ абтаhан шиидхэбэритэй зохилдуулагдажа, энэ бэлэдхэл хэгдэжэ байна.

Энэ гайхамшагта үйлэ хэрэгые тэмдэглэлгэ ниитэ Европын зүблөөн дээрэ эхилэгдэhэн шухала ажал ябуулгые үргэлжэлүүлхэ уялгатай байна. Энэнь зүблөөнэй түгэсхэлэй документые бодото дээрэнь бэелүүлгын шухала удха шанартай байhые харуулха юм гэжэ Финляндиин МИД-эй хэблэлдэ зорюулжа эндэ тарааhан мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

Финляндиин гадаадын хэрэгүүдэй министр П. Вяюринен Хельсинкидэ үгэ хэлэхэдээ, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар Европодо болоhон зүблөөн шухала удха шанартай гэжэ тэмдэглээд, зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэhэн бүхы асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые хэхын, үгэеэ ойлголсохын тула саашадаа үргэн ехэ харилсаа холбоо тогтоохо шухала гэжэ тэмдэглээ.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ДАЛАЙН СЭРЭГШЭ

1940 оной убэл Игорь Иванов hайн дураараа Далайн-Сэрэгэй Флодто абтаа hэн. Тэрэ тиихэ үедэ Улаан-Үдын түмэр замай техникумай 2-дохи курсын hурагша байгаа.

Номгон далайн Флодой hургалсалай комбинадта торпедистын мэргэжэлтэй боложо, «Разящий» гэжэ эсминецтэ албаа үргэлжэлүүлээ. Эндэ залуу матрос Игорь Иванов дайшалхы-политическэ бэлэдхэлэй отличник боложо тодорбо. 1941 оной майн hүүлээр Игорийн гэртэхин эсминецын командирhаа амаршалгын бэшэг абаба. Тэрээн соонь иигэжэ бэшэгдэhэн байгаа: «Танай хүбүүн Улаан Флодой сэрэгшэ И. С. Иванов корабли командованиин отличнигуудай зэргэдэ ябана. Тиимэhээ Эхэ оронойнгоо эрхим патриодые хүмүүжүүлhэнэйтнай түлөө амаршалан, баяр хүргэнэбди».

Игорийн эсэгэ Сергей Абрамович, эхэнь Лариса Александровна эсминецын командованиин бэшэг уншаад, айхабтар баясаба. Эсэгэ оронон хамгаалгын Агуухэ дайнай түрүүшын үдэрнүүдhээ эхилээд, Игорь фронтдо ошохые хүсэбэ. Ухан сэрэгэй бригадын бүридэлдэ орожо, Москвае, Сталинградые хамгаалгада хабаадаа. Сталинградта болоhон тулалдаанда үйлсэ бүхэнэй, гэр бүхэнэй түлөө байлдаан болоо. Бомбо, буугай hомон ба миинэнүүдэй тэhэрэлгэнhээ, бууунуудай нэрэлhэнhээ, танкнуудай хүнхинөөнhөө, газар тэнгэри ниилэн, доhолhондол байгаа бэлэй. Эндэ далайн сэрэгшэд «нэгэшье алхам гэдэргээ сухарихагүй!» гэhэн Эхэ оронойнгоо захиралтые дүүргэбэ. Шэрүүн шанга тэрэ байлдаанда хүсөөр булюу байhан дайсадтай далайн сэрэгшэд ами наhaa гамнангүй тулалдаа. Тэдэнэр дайсадай урдаhаа шанга добтолго хэжэ, бескозырка үмдэhэн, хара бушлатай, hүдалтай тельняшкатай хүбүүд булгаша баатаршалга, хатуу зориг, дайшалхы ехэ шадабари харуулан тулалдаа.

Удангүй далайн сэрэгшэдые фашистнар «хара үүлэн», «хара үхэл», «хара шудхэрнүүд» гэжэ нэрлэдэг болоо hэн. Энэ үедэ Игорь олондо мэдээжэ таганай пулемётчик болоhон hэн.

Совет сэрэгшэд Сталинградые хамгаалгада гайхамшаг баатаршалга харуулаа. Тэдэнэй дунда манай нютагай хүбүүн Игорь Иванов байгаа бшуу. Эгээл тэрэ үедэ Игорь нютагаа «Сталинградые хамгаалсанаhай түлөө» медаляар шагнагдаба. Нүгөө бэшэгтээ Игорь дуулгана: «Шэн зоригой түлөө» медаляар шагнагдабаб. Нэгэ багахан хүтэлэй түлөө болоhон тулалдаанда Игорь Иванов бүлэг сэрэгшэдтэй хамта пулемёдой үүрхайе гүү хэжэ, стрегговоо ротынь добтолгодо ороhон байгаа бшуу.

И. Иванов тагнуулай отделениин командир болоод, саашань улам эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэнэн байна.

Дайнай шэрүүн жэлнүүдтэ Игорь Иванов Коммунис партиин гэшүүндэ абтаа. 1942 онhоо эхилжэ, Сталинград шадар хатуу тулалдаанда баатаршалга гаргаhан совет сэрэгшэд Харьков хото зүгөөр дабшаhан байна. Эндэ Игорь Иванов хүндөөр шархатаhан бэлэй. Госпитальдо хэбтээ. Тэрэнэй hүүлээр И. Иванов артиллериин гвардейскэ частьда эльгээгдээ, заводой командираа орлогшоор ябаа.

Днепр мүрэндэ дүтэлхэдөө, И. Иванов олые үзэhэн тагнуулшан болоhон байна.

Днепрые гаталха захиралта үгтэжэ, батарейн командир И. Ивановто, үшөө хоёр сэрэгшэдтэ энэ шанга даабари дурадхаба. Тэрэ гурбан зоригтойшуул, буугай hомоной шааян доро онгосодо hуунхайнууд мүрэнэй баруун бэедэ гараха гэжэ зорибо. Тиихэ мүртөө уhа руу кабель табижа ябаhан байгаа. Мүрэнэй саада эрьедэ гараад, өөрынгөө батарейн сэрэгшэдтэй хөөрэлдэхэ холбоотой болоод, дайсадай буугай hомоной эшхэрэн гаража байhан газар руу старшина И. С. Иванов шадамар бэрхээр буудажа, тэдэнэй батарейнүүдые анирүгүй болгобо.

Энэ үедэ манай сэрэгшэд абаhан газар дээрээ бүхөөр түбхинэбэ. Тиигэжэ өөрынгөө батарейн шанга буудалгаар бүхэли үдэр соо ротодоо хамhалсажа байгаа. Днепрын нүгөө эрьедэ канат татагдажа, резинэ шлюпкэнүүд ябаха аргатай болобо. Агаарта манай авиаци бии боложо, хүсэтэ буунууд гвардейскэ миномёдууд дайсадай хамгаалгын түрүүшын зэргэнүүдые үгы хэжэ эхилhэн байна. Тэрэнэй hүүлээр манай буунуудай, миномёдуудай гал дүлэн дайсадай шэбээлhэн газарые бута сохин, ябаган сэрэгэй «Ура!» хашхараан боложо, немецүүдэй траншейнүүд руу орожо, жадаар хадхалдаан эхилбэ. Дайсад мэдээ алдажа, тэрьедэн зугадаба. Энэ тулалдаанда И. С. Иванов эрэлхэг баатаршалга харуулhан юм.

1943 оной октябриин hүүл багта гвардиин старшина Иванов баhа нэгэ тулалдаанда баатаршалга харуулhан байха юм. Энээн тушаа полкын түүхэтэ формуляр соо иигэжэ бэшэгдээ hэн:

«Гомельско областиин Брагинска районой Красный Яр гэжэ hууринда 1943 оной октябриин 23-да үүр сайха багта шанга контр-добтолго немецүүд хэжэ эхилээ. Хүсөөрөө үлүү байжа, гитлеровецүүд шанга буудалга хэжэ, манай түрүүшын зэргэнүүдые ходо гараад, полкын артиллерийскэ хоёр батарейдэ хүрэжэ ерэбэ. Артиллеристнүүд шанга буудалга хэжэ, хиирэhэн фашистнуудые хажууhаань унагаажа эхилбэ. Hомониинь дууhаха болошоо, олон артиллеристнүүд энэ байлдаанда унаба. Зүгөөр хорото дайсан добтолгоёо буураанагүй. Аюултай эрхэ байдал тохёолдожо эхилбэ. «Гвардеецүүд дайсанда бэеэ тушаадаггүй!» гэжэ гвардиин старшина Иванов хашхараад, контр-добтолгодо бусад нүхэдөө уриалан оробо. Тэндэ жадаар хадхалдаан эхилбэ. Тэрэ үедэ «Сохигты, хүбүүд!» гэжэ hүхирөөд, Иванов харсага шэнги түргөөр нэгэ немецэй автомадые буляан абаад, тэрээгээрээ хэдэн фашистнарые хиргаба.

Энэ тон шанга добтолгоhоо фашистнар зоригоо алдажа зугадаха баатай болоо hэн.

Айхабтар шэн зоригтойгоор добтолго хэжэ, манай сэрэгшэд эндэ тулалдаа. Немецүүдэй добтолго hуларжа, hөөргөө сухариха баатай болоо hэн».

Манай нютагай хүбүүн И. С. Иванов 600 үдэр, hүниин туршада Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда зоригтойгоор тулалдаhан намтартай.

Коммунис парти, Совет правительство Эхэ оронойнгоо үмэнэ онсо габьяатай байhандань, 1943 оной декабриин 24-дэ гвардиин старшина Иванов Игорь Сергеевичтэ Советскэ Союзай Герой гэhэн нэрэ зэргэ Ленинэй орден болон «Алтан Одон» медаль барюулгатайгаар олгоо hэн.

Дайшалхы нүхэдтээ хамта И. Иванов Варшава шадар хүрэжэ, тэрэ үедэ дайн дүүрээ бэлэй. Тэрэ тиихэдэ полкын комсорг болоод ябаа. 1948 ондо И. С. Иванов Ленинэй болон Ушаковой I шатын орденто, М. В. Фрунзиин нэрэмжэтэ Улаан Тугта Далайн-Сэрэгэй Дээдэ училищи амжалтатайгаар дүүргээ hэн. Hүүлээрнь Далайн-Сэрэгэй Флодто алба хээ. 1970 ондо наhанайнгаа амаралтада гараа. Мүнөө Ленинград хотодо ажаhуудаг.

Буряадай комсомолоор хүмүүжүүлэгдэhэн И. С. Иванов республикын комсомолой 60 жэлэй ойн hайндэрлэлгэдэ ерээд ошоhон юм. Тэрэ залуушуулые сэрэгэй-патриотическа талаар хүмүүжүүлгэдэ тон ехэ габьяатай.

Д. ЦЫРЕНОВ,
манай штатна бэшэ корр.

БРЕСТhЭЭ БЕРЛИН ХҮРЭТЭР

1940 оной июнь hарада Владимир Доржиевич Ункуев Совет Армиин зэргэдэ татагдаhан юм. 1941 оной майн 1-дэ танкова hургуули дүүргээд, Брест хото эльгээгдэжэ, эгээл эндэ дайшалхы албаяа эхилээ hэн.

1941 оной июниин 22-ой үглөөнэй 5 сагта нютагаймнай хүбүүн түрүүшынгээ дайшалхы байлдаанда ороhон намтартай. 1941 оной hүүл багаар Москва шадар дайлалдаа, тиин декабрь hарада байлдаануудай нэгэндэ шархатаhан юм. Эмшэлгэ гаража, эдэгэhэнэйнгээ удаа hүбэлгэн hонор ухаатай, шадабари шадалтай хүбүүн мэргэжэлээ дээшэлүүлгын курсада эльгээгдээ hэн. Дахинаа дайнай тооhотой, уняартай харгынуудаар дабшаа.

В. Д. Ункуев харюусалга ехэтэй нэгэ даабари дүүргэлгэхэ эрхэдэ хүртэhэн юм. Онсолбол, хэдэн танкист нүхэдтэеэ суг Сталинград хотоhоо дайшалхы машинануудые —«Т-34» танкнуудые фронт асархаар зорёо бэлэй.

— Заводой хашаа соо орообди. Эгээл энэ үедэ фашис самолёдууд бомбо хаяжа эхилээ. Үдэрэй 12 часта танкнуудые тушаажа абаабди. Теэд хото сооhоо гараха зуурандамнай фашис танкнууд урдаhаамнай ерэжэ, одоол шанга тулалдаан болоо hэн. Энэ байлдаанда дахинаа шархатааб. Шархатаhан бүхы хүнүүд санитарна поезднуудта ашагдажа, Саратов хото хүрөө hэмди,—гэжэ дайнай ветеран дурсана.

Госпитальдо эмшэлүүлжэ, hайн болоhоной удаа Владимир Доржиевич Сталинград хотын түлөө байлдаанда ороо. Гвардейскэ танкова 5-дахи армиин 10-дахи бригадын бүридэлдэ ябахадаа, Эхэ оронойнгоо газар уhые, тоонто нютагаа үнэн сэхээр хамгаалалсаhан юм. Тэрэ үедэ В. Д. Ункуев экипажай командир hэн.

«Дайшалхы габьяагай түлөө» медаль нютагаймнай сэрэгшэнэй үбсүүе шэмэглээ бэлэй. Генеральна штабай начальник генерал-полковник Василевскиин зүгhөө баяр баясхаланда энэ удаа тэрэ хүртэhэн юм.

Курска дүхэригэй байлдаанда hайса бэлдэhэнэй удаа Степной фронтын сэрэгшэд Прохоровко шадар дайсанай бүхэлэлтые сүмэ сохин ороhон бэлэй. Хэды ехэ габьяа совет сэрэгшэд гаргаа hэм! Эдэнэй дундаhаа танкист В. Д. Ункуев шалгаран, Улаан Одоной орденоор шагнагдаа hэн. Дайшалхы зоригжолоороо урмашан, совет сэрэгшэд Харьков хотые эзэлээ. Удаань үдэр, hүнигүй Украинын хото, городуудые фашис булимтарагшадhаа сүлөөлэлгэдэ хабаадаа бэлэй.

Кировоград хотые сүлөөлэлгын үедэ Владимир Доржиевич Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай II шатын орденоор шагнагдаhан, Верховно Главнокомандалагшын зүгhөө баяр баясхаланда хүртэhэн байна.

Берлиниие абалга... Оройдоол хоёр эдэ үгэ ямар гүнзэгы удхатайб! Баатаршалгата энэ добтолгодо, дэлхэйн хоёрдохи дайнай hүүлшын байлдаануудта хабаадалсаhан нютагаймнай хүбүүн сэрэгшын Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаhан юм.

Ингэжэ нэрэтэй солотой, алдартай, шагналтай, түрэл тоонто Түнхэн нютагтаа бусажа ерэhэн энэ нүхэр «Восточные Саяны» колхозой Хуурай-Hубагай отделениин складые даагшаар hая болотор хүдэлөө hэн. Мүнөө наhанайнгаа амаралтада гаранхай. Хархис дайсадые даралсажа, Илалтын хэрэгтэ хубитаяа оруулhан сэрэгшэн В. Д. Ункуев залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ оролдолго гаргадаг. Тиимэhээл Толтын дунда hургуулиин Ж. Е. Тулаевай нэрэмжэтэ дружинын хүндэтэ пионертэ абтанхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Д. Ункуев.

Б. БИРБАЕВ.
Авторай фото.

ГАИ-гай экран

ХАРЮУСАЛГААЯ БҮ МАРТАГТЫ!

Гэрэйнгээ газаа автомобиль гү, али мотоциклээ орхиhон хүнэй үглөөгүүр тэрэнэйнгээ мөөрэгүй, урдахи шэлгүй болоод байхыень харахада, ямар байлтай гээшэб? Сэхыень хэлэхэдэ, гайхалтай, зэбүүрхэл түрүүлмэ иимэ ушарнууд Улаан-Үдэдэ hаянай үзэгдэдэг болонхой гээшэ. Үмсынгөө гү, али гүрэнэй машина тонуулhан хүн милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ заатагүй хандаха ушартай болоно гээшэ ааб-даа.

Улаан-Үдэ хотодо болон республика дотор автомобиль, мотоцикл хулгайлхаhаа эхилээд, машинануудай детальнуудые үбэршэлхэ ушар үсөөрнэгүй. Эндэ машинын эзэдэй гэм зэмэ ехэ. Юуб гэхэдэ, газаагаа машинаяа табяад лэ, hанаа амархан телевизор хараха гү, али үгышье hаа, сэнгэхэ ушар али олон үзэгдэнэ. Тиихэдээ эдэнэр харгын дүримэй эрилтые сахинагүй ха юм.

Машина хулгайгха гээшэ гансашье машинын эзэндэ хохидол асархаhаа гадна, бидэнэртэ республикын ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэ hанаа зобоомо тухашарал нэмээнэ ха юм. Машина, мотоцикл хулгайлагшад ехэнхи ушарта hогтуу байдаг. Тиихэдэ эдэнэрэй нэгэ зариманиинь машина жолоодохо эрхэгүй, хуулиин наhа гүйсөөгүй хүнүүд болоно. Тиимэhээ тэдэнэр хулууhан машинаараа хайра гамгүйгөөр гүйлгэнэ, харгын дүрим эбдэхэдээ, дүтэ ябаhан хүн зоной дунда гэнэ усал, гаи гашуудал тохёолдуулна. Иимэ ушар байгша оной майн 9-дэ болоо hэн. Хуулиин наhа хүсөөгүй хэдэн хүбүүд айлай газаа байhан ГАЗ-24 түхэлэй «Волга» машина хулгайлаа ха... Машиныч эзэнэй газаа гарахада, тэрэнь байбагүй. Жолоошон тэрэ дороо машинынгаа үгы болоhон тухай ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэ дуулгаhан юм. Талаан болоходоо, машина хулгайгаар намнаhан үхибүүд усалда оронгүй, ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдаа бэшэ. Сэхыень хэлэхэдэ, машина хулгайлагшад [illegible].

Эндэ промышленнэ предприяти, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгhөө өөhэдынгөө машина, транспорт hайн хинадаггүй, хайша-хэрэгээр тэдэнэй hаналаа хандуулдаг тухай хэлэхэ дуран хүрэнэ. Юуб гэхэдэ, хүтэлбэрилэгшэд болон томо гаражнуудые даагшанарай гэмээр зарим жолоошод, трактористнууд техникээ газаагаа хонон орхино, машина, техникын зогсохоор тусхайтаар түхеэрэгдэhэн талмайда табинагүй, тудаhан лэ газартаа байлгажархина гээшэ. Энээнhээ гадна, зарим предприяти, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд шалгалта хэхын орондо, өөhэдөө харгын дүримэй журам эбдэхынгээ хажуугаар, машина хулгайлагшадта туhална бшуу. Жэшээнь, байгша оной сентябриин 2-ой үдэшын 9 часта «Элетромашина» заводой директор В. А. Галин командировкодо ябаhанаа ерэхэдээ, гүрэнэй машиные гараж соонь бэшэ, газаагаа табяа ха юм. Энэмнай Борсоевой нэрэмжэтэ үйлсэдэ, заводой гаражhаа 700—800 метр шахуу болохо зайда бэлэй. Тэрэньшье тэрэ гэлэй. Нэгэ мэдэн гэhээнь, газаагаа табиhан гүрэнэй тэмдэгтэй хүнгэн машинань олдобогүй ха. Мүн СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин филиалай автобазын мэдэлэй «Москвич» түхэлэй машина сентябриин 3-най үдэрhөө эхилээд, үглөөгүүр болотор айлай газаа «үншэрхэдөө», урдахи хоёр мөөрэгүй инструментгүй болошоод байгаа бэлэй. Хүнгэн тэрэ машиные дура зоргон соогоо эдлэдэг заншалтай тус баазын ахамад инженер Сергей Андреевич Токарев яаха аргагүй зэмэтэй болоходоо, юумэ хэлэхэ аргагүй байгаа hэн. Мүн байгша оной июль hарада барилга-хабсаралгын хоёрдохи управлениин гаражай механик С. А. Орлов ГАЗ-51 машинаяа газаагаа табиhан юм. Тиихэдээ тэрэ үдэшын хоол барихын хажуугаар, телевизорэй дамжуулга хаража hамааршоо ха. Удаань машинагүй үлэшэhэн байгаа. Иимэ баримтанууд «Забайкаллес», «Главбурятстрой», Госкомсельхозтехника нэгэдэлнүүдэй мэдэлэй предприятинуудта үзэгдэhөөр.

Эдэ бүгэдэ шалтаг баримтые бидэнэр дурдахадаа, дээрэ нэрлэгдэhэн предприяти, эмхи зургаануудай хайхарамжагүй хүтэлбэрилэгшэд Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үнгэрэгшэ жэлэй августа hарада баталан абаhан тогтоолые тооногүй гэжэ сэхэ хэлэхэ, hануулха гээбди. Энээнhээ гадна, тус тогтоол дотор хэлэгдэhэнэй ёhоор, предприяти, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй даалгагдажа үгтэhэн машина, техникэдээ hайн харууhа хэжэ шадахагүй, гаражгүй байгаа hаань, тэдэ машина, техникэ транспортгүй предприятинуудта, эмхи зургаануудта дамжуулан үгэхэ сэхэ зүүлгэгдэнэ.

Тэрэшэлэн үмсэдөө машинатай болоhон ажалшад өөhэдынгөө техникые үни удаан сайн соо газаагаа бү байлгаг лэ гэжэ hануулха дуран хүрэнэ.

П. ИВАНОВ,
ГАИ-гай таhагай начальник.

ФУТБОЛОЙ hОНИН

Футболоор Буряадай АССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эсэстээ дүтэлжэ байна. Энэ ехэ мүрысөөндэ 12 команда хабаадана.

18 нааданай удаа авиационно заводой «Забайкалец» гэжэ спортивна клубай футболистнууд мүрысөөндэ түрүүлэн гараба. Үнгэрhэн долоон хоногой хоёр уулзалгада Онохойн «Восходые» 3:1, мяха-консервын комбинадай «Пищевигые» 7:0 гэhэн тоотойгоор шүүгээ.

Мүрысөөнэй хоёрдохи дүхэригтэ нэгэшье шүүгдээгүй, 7 уулзалгада 7 дахин илажа ябаhан ЛВРЗ-гэй СК-гай команда авиазаводой футболистнуудай удаадахи hуурида гараба. Илангаяа нэгэдэхи дүхэригтэ түрүү hуури эзэлhэн «Стекольщик» командатай наадахань хүшэр хүндэ байгаа. Тренер Ю. К. Поздоровкиной hурган hоридог ЛВРЗ-гэй футболистнууд тэрэ уулзалгада урагшатай hайн наада харуулжа, 4:0 тоотойгоор илажа гараа.

Мүрысөөндэ түрүүлhэн гурбан командын тоодо «Локомотив», прибор бүтээлгын нэгэдэлэй «Торпедо» орохо арга боломжотой. Эдэ хоёр команда тус бүридөө 25 очкотой болобо.

Онохойн футболистнуудай «Восход» команда табадахи hуурида ябана. «Забайкалецай» футболистнуудта шүүгдээд, удаадахи уулзалгада «Локомотивта» 3:4 гэhэн тоотойгоор алдаа. Захааминай «Металлург», студентнэрэй «Буревестник» команда, Сэлэнгын ЦКК-гай футболистнууд мүрысөөнэй таблицада дундуур, «Пищевик», Гусиноозерскын «Шахтер», Шэнэ-Брээнэй «Ремонтник» хойгуур hууринуудые эзэлнэ.

Г. ИВАНОВ.

СПОРТ · спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

ОЛОНОЙ ХАБААДАЛГАТАЙ...

ҮНГЭРЭГШЭ амаралтын үдэр Улаан-Үдын үйлсэ гудамжанууд, талмайнууд элдэб үнгэтэй спортын тугуудаар надхан, оршон байдалые улам баяр жабхалантай болгобо. Республикымнай ниислэл хотын Соведүүдэй талмай илангаяа гоё hайханаар шэмэглэгдэнхэй. Спортын бүлгэмүүдэй, клубуудай, ниитын эмхинүүдэй тогтооhон элдэб янзын шангууд, вымпелнүүд ута столнууд дээрэ табигданхай.

Энэньшье гайхалтай бэшэ hэн. Ушарынь юуб гэхэдэ, «Урилдагшын бүхэсоюзна үдэртэ» зорюулагдаhан урилдаан энэ үдэр Буряад ороной ниислэл хотодо үнгэргэгдэhэн байгаа бшуу. Энэ жэлдэ тэрэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай туйлаhан Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулагдаба.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Олоной хабаадалгатай физкультура ба спортые саашадань хүгжөөхэ тухай» тогтоол баталан абаhанhаань хойшо тэбхэр гурбан жэл үнгэрөө. «Физкультурын хүдэлөөндэ олониие хабаадуулха гээшэ социализмын шухалын шухала туйлалтануудай нэгэниинь мүн» гэжэ тэрээн дотор хэлэгдэнэ. Тиимэhээ энэ үе соо манай республикын партийна, совет, профсоюзай, комсомолой органууд тус тогтоолые бодото дээрэнь бэелүүлэн, физическэ культурые айл бүлэ бүхэндэ нэбтэрүүлхые оролдожо байнхай.

Үнгэрhэн гурбан жэлэй туршада манай орон дотор hонирхолтой олон шэнэ юумэн мүндэлөө, шухала үүсхэлнүүд гаргагдаа. Тусхайлбал, «Урилдагшын үдэр», «Харайгшын үдэр», «Санашанай үдэр» гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулганууд заншалта болонхой. Эдэ бүгэдэ физкультура ба спортдо олониие хабаадуулха арга олгоно.

Мүнөө жэлдэ гурбадахяа үнгэргэгдэжэ байгаа «Урилдагшын бүхэсоюзна үдэртэ» зорюулагдаhан хүнгэн атлетикын урилдаан республикымнай ниислэлдэ, хүдөө нютагуудта яhала hайнаар эмхидхэгдэжэ, үргэн олониитые хабаадуулаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Советскэ районойхид — «Труд» бүлгэмэй Спортын байшанhаа, Октябрьска районой түлөөлэгшэд —Тамаралгын бассейнэй дэргэhээ, Железнодорожно районой хүнгэн атледүүд Алдар солын талмайhаа старт абажа, Соведүүдэй талмай дээрэ аян замаа түгэсхэhэн байха юм. 3 наhатайхан үхибүүдhээ эхилээд 70 гаратай үгэлhэн хүнүүд хүрэтэрөө урилдаанай харгы дээрэ гараба. Гэр бүлөөрөө хабаадагшадшье олон байгаа.

Октябрьска районой түлөөлэгшэд эгээл түрүүлэн фиништэ хүрэжэ ерээ. Эрэшүүлэй дунда илангаяа hонирхолтой, шанга тэмсэл болобо. Зүг шэг тодорхойлолгоор спортын мастер Василий Гордеев илалта туйлаhан байна. Гэр баридаг комбинадай хүдэлмэришэн Баяр Линхобоев —хоёрдохи, Улаан-Үдын гадар трикотаж хубсаhа нэхэдэг фабрикын электрослесарь Сергей Горшков гурбадахи hуури эзэлбэ.

— Физкультура, спорт эрхилхэдэ, ажалай бүтээсэ дээшэлнэ. Би 9 жэл соо биатлоноор hорилго хэнэб. Энэ зүйлөөр республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ гурба дахин хүртөөб. СССР-эй арадуудай Спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха хүсэлэнтэйб, — гэжэ С. Горшков хөөрэнэ.

Эхэнэрнүүд сооhоо нарин сэмбын комбинадай нэхэгшэ Т. Абрамова шалгарба. Буряадай мебель бүтээдэг, модо болбосоруулдаг комбинадай хүдэлмэришэд Пузырева, Шимук гэгшэд удаадахи hууринуудта гараhан байна.

Хүбүүдэй дундаhаа 15-дахи ГПТУ-гай hурагша А. Корнеев, басагад сооhоо 49-дэхи hургуулиин hурагша В. Власова түрүү hууринуудые эзэлhэн байха юм.

Тиигэhээр байтар Железнодорожно районойхид ниислэл хотын гол талмайе дүүргэбэ.

Сигнализаци болон хэлхээ холбооной 8-дахи дистанциин электромеханик М. Калашников, прибор бүтээлгын нэгэдэлэй инженер-технолог В. Гармаев, «Трудовые резервы» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Н. Маслов гэгшэд эрэшүүлэй дундаhаа илаа.

Спортын мастер Е. Ситникова («Трудовые резервы»), ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэн В. Шарафутдинова, 65-дахи hургуулиин hурагша А. Бородин, түмэр замай техникумэй hурагша С. Переляева, спортын ветеран М. И. Стона гэгшэд өөhэд өөhэдынгөө бүлэгүүдтэ эрхимлэбэ.

Удаань Советскэ районой команданууд илагшадаа тодоруулhан байгаа.

Hүүлээрнь спортын энэ hайндэртэ хабаадагшадай митинг болобо. Уласхоорондын классай спортын мастер Павел Яковлев түрүүлэн үгэ хэлэхэдээ, Буряад ороной хүнгэн атледүүдэй hүүлэй үеын амжалта, илалтанууд тухай хөөрөөд, энэ урилдаанда хабаадагшадта саашадаа амжалта туйлахыень хүсөө.

Городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшын орлогшо С. М. Манзанова, граждан ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнуудай ветеран, 1922 онhоо КПСС-эй гэшүүн, Улаан Тугай, Улаан Одоной хоёр орденто А. А. Гергель үгэ хэлэхэдээ, «Урилдагшын бүхэсоюзна үдэртэ» хабаадаhантайнь дашарамдуулан, суглагагшадые халуунаар амаршалhан байна.

Анатолий Александрович Гергель Курска дүхэригтэ дайлалдаhан, Прибалтикые сүлөөлэлсэhэн хүн юм. Тэрэ —миномётчик, ахалагша лейтенант, 82-той болоошье hаа, үдэр бүри ябагаар ябадаг, хүнгэн, сарюун, бэшэгээр шатар наадажа, 2-дохи разрядтай болонхой.

Илагшадта, шангай hууринуудые эзэлэгшэдтэ дурасхаалта бэлэгүүд, вымпелнүүд барюулагдаа.

Улаан-Үдын гурбан районой 14 мянга гаран гэхэ гү, али нёдондонойхиhоо хоёр дахин олон хүн энэ жэлэй заншалта урилдаанда хабаадаба. Гэхэ зуура урда тээнь долоон хоногой туршада томо ехэ промышленна предприятинуудта, hургуулинуудта урилдаанууд үнгэргэгдэhэн байгаа. Тиигэжэ тэрэ спортын ёhотойл hайндэр алтан намарай урилдаан болоhон байха юм.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

hАРИЛДААН

ШАМБАЙШУУЛ ШАЛГАРБА

Эдиршүүлэй дунда дүрэ булялдалгын барилдаагаар «Труд» бүлгэмэй Россин соведэй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Улаан-Үдэ хотодохи Спортын байшан соо үнгэргэгдэбэ. Россин Федерациин 17 область, хизаар болон автономито республикын 150 гаран барилдаашад хаба шадалаа туршаhан, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлhэн байха юм.

Зунайнгаа амаралтын үедэ спортын лагернуудта амаржа, улам бүри хүдэр шамбай бэетэй болоhон хүбүүд барилдаанай [illegible] байгаа. Тэдэнэй олонхид [illegible] барилдажа, гоё hайхан мэргэжэл шадабаряа, арга дүрэтэй, хаба шадалтай байhанаа харуулаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Түрүүшын дүхэригhөө Дагестанай, Калининградай областиин, манай республикын барилдаашад урагшаа гараба.

Калининград хотын барилдаашадые hурган хүмүүжүүлдэг хүүгэдэй спортын hургуулиин директор В. В. Родионовтой уулзахадамнай, hурагшад тухайда, энэ мүрысөөндэ яажа бэлдэhэн тухайдаа hонирхолтойгоор хөөрэбэ. Олимпиин наадануудай чемпионууд, эхир хүбүүд Белоглазовууд манай [illegible]. Мүнөө манай командада Миша Авдеев, Костя Александров, хүдэр томо бэетэй Андрей Шумилин гэгшэд амжалта туйлаха аргатай гэжэ hананаб.

Үнэхөөрөөшье, командын хүтэлбэрилэгшэ алдуу хэбэгүй. М. Авдеев өөрынгөө шэгнүүртэнэй дундаhаа илаба. Костя болон Андрей мүнгэн медальнуудаар шагнагдаа.

Манай барилдаашад сооhоо Б. Бальжиев эгээл урагшатай hайнаар барилдажа, табан уулзалгада илалта туйлаба.

А. Федоров (Махачкала) И. Гармаевтай түгэсхэлэй мүрысөөндэ хаба хүсэ туршаба. [illegible] — 5:3. Мүрысөөнэй дүүрэтэр оройдоол нэгэ минутын үлөөд байхада, Гармаев нүгөөдэеэ дээгүүрээ абаад хаяжа, үшөө гурбан баллда хүртэбэ. Федоров ехэл яарана. Гаргаhан алдууень hамбаашална, манай барилдаашан илалта туйлаа.

«Труд» бүлгэмэй Россин соведэй ахалагша тренер В. А. Валякин мүрысөөнэй дүнгүүд [illegible] шэлүүлээ. hаяар Буряадай барилдаашадые түрүүшүүлэй зэргэдэ хараха аабзабди гэжэ найдаhанабди».

С. Саидов, Н. Антуев, М. Муталимов, А. Пирсаидов, М. Зилтутдинов (бултадаа Махачкалаhаа), М. Авдеев (Калининград), И. Гармаев, Б. Бальжиев (хоюулаа Улаан-Үдэhөө), П. Тунин, А. Лямов, (хоюулаа Вологдоhоо), А. Еремеев (Саранск), Б. Носырев (Красноярск) гэгшэд «Труд» бүлгэмэй Россин соведэй чемпионууд болобо.

Мүрысөөнэй илагшад, [illegible] «Труд» бүлгэмэй [illegible] сентябриин [illegible] Кемерово хотодо [illegible].

В. СЫДЕЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000
УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-54-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.
Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 3[illegible]. Н-04685. Заказ №216. Индекс 04649.